

समान अने सकल पापने छूर करनारा एवा (वीर
 के०) श्रीमहावीरस्वामीने (नमिऊण के०) नम
 स्कार करीने (जह के०) जेम (पुवसूरीहिं के०)
 सुधर्मस्वाम्यादिक पूर्वसूरिऊण (जणियं के०) पोता
 नां त्यागममां प्रगट कर्युं ठे तेम हुं पण (अबुहवोह
 के०) तत्वविचारने विषे अज्ञानी जीवोने बोध
 घयाने अर्थ (किंचिवि के०) लेशमात्र (जीवसरु
 के०) जीवनें स्वरूप (जणामि के०) कहुं तुं ॥ २ ॥

इवें जीवना जेद कही यतावे ठे:-

जीवा मुत्ता संसा, - रिणो अंतस थाव-
 रा अ संसारी ॥ पुढवि जल जलण
 वाऊ, यणस्सई थावरा नेअ ॥ २ ॥

गाथा २ जीना वृटा शब्दना अर्थ.

जीवा जीव.

मुत्ता मुष्टि पापेत्ता, मुक्त.

संसा रिणो संसारी जीवा.

अ थावा.

वाऊ वम (हाडे वाडे ने).

यणस्सई-थावरा (निव रई मे).

रिणो-संसा.
 मुक्ती-संसा.

पुढवि-पुष्पीकाव.

जल अ काव.

जलण-मेछ काव.

वाऊ-वापुकाव.

यणस्सई-यनमतिराव.

नेअ-जाणरा.

अर्थः—(जीवा के०) जीव ते एक मुक्तिना तथा वीजा संसारी, ए वे प्रकारना ठे. तेउमांना (मुक्ता के०) जेउं सकल कर्मरूप पटलोना क्षय करीने मुक्तिपदने पाम्या ठे तेउं सिद्ध जीवो कहेवाय ठे; (अ के०) तथा (संसारिणो के०) जेमां संसृतिने पमाय ठे ते संसार कहेवाय ठे, एवा संसारनी नरकादि चार गतिउमां जेउं ब्रमण करे ठे तेउं संसारी जीवो कहेवाय ठे. ते (संसारी के०) संसारी जीवना एक (तस के०) तस (अ के०) वल्ली वीजा (थावरा के०) स्यावर, ए वे प्रकार ठे; तेउं-मांना स्यावर जीवोना पांच प्रकार ठे ते आ प्रमाणेः— एक (पुढवि के०) पृथ्वीकाय, वीजा (जल के०) पाणी ते अष्काय, व्रीजा (जलण के०) ज्वलन ते अग्नि-काय, चोथा (वाऊ के०) वायुकाय, पांचमा (वण-स्सई के०) घनस्पतिकाय, एवी रीते ए (थावरा के०) स्यावर जीवो पांच प्रकारना (नेच्या के०) जाणवा ॥२॥

हवे ए स्यावर जीवोना जेदमां अनुक्रमे प्रात थयेला पृथ्वीकाय जीवोना जेद कहे ठेः—

फलिह मणि रयण विद्दुम, दिंगुल हरि-

(४)

याल मणसिल रसिंदा ॥ कणगाइ
धाज सेढी, वन्नि अ अरणेट्टय पलेवा
॥ ३ ॥ अप्रय तूरी ऊसं, मट्टी पा-
हाण जाइउं णेगा ॥ सोवीरंजण वू-
णा, -इ पुढविजेआइ इच्चाई ॥ ४ ॥

गाथा ३ जीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

फलिइ=स्फटिक रत्न.
मणि=चंद्रकांतादिक मणि.
रयण=रत्न.
विहुम=परवासां.
दिंगुअ=दिंगुलो.
हरियाअ=हरिताअ.
मणमिअ=मणमिअ.
रसिंदा=पारो.

कणगाइ=कनकादि (मोनुं
विगेरे).

धाज=धानु.
सेढी=समी माटी, चाक.
वन्नि=लाल रंगनी माटी,
हरमजी.
अरणेट्टय=नापाणना फटकानी
गाथे मझेडी धोडी माटी.
पलेवा=एक जातिनो पापाण.

गाथा ४ चीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

अप्रय=अपरम (पांच वर्णनो).
तूरी=एक जातिनी माटी.
ऊसं=सारां.
मट्टी=माटी.
पाहाअ=पापाण, पत्र.
जाइउं=जातिउं.

णेगा=अनेक.
सोवीरंजण=गुरमो.
वूणाइ=गिंधय विगेरे.
पुढवि=पृथ्वी काय.
नेआइ=नेदो.
इच्चाई=इत्यादि.

अर्थः—(फलिह के०) स्फटिक प्रसिद्ध है, (मणि के०) मणि ते चंद्रकांतादिक अथवा जे समुद्रमां उत्पन्न घाय है ते, तथा (रत्न के०) रत्न ते वज्र कर्कतनादिक अथवा जे खाणमां उत्पन्न घाय है ते, (विद्रुम के०) परवासां अथवा विद्रुम, (द्विगुल के०) द्विगुलो, (हरियाल के०) हरिताल, (मणसिल के०) मणसिल, (रसिंदा के०) पागे अथवा रसेंद्र, (कणगाड धातु के०) कनकादि धातु सात हैः—मोनुं, रुपुं, प्रायुं, कथीर, जसत, सीनुं तथा लोटुंः ए अग्निमंयोगना अज्ञाये पृथ्वीफाय है अने अग्निमंयोगे तेउकाय है, (सेही के०) र्गर्मी माटी अथवा चाक फदेघाय है ते, (वसि के०) हरमर्जी अथवा लाल रंगनी माटी घाय है ते, (अरणेह्य के०) पापाणना फटफानी नाये मलेली धोली माटी घाय है ते तथा (पसेया के०) ए एक जातिनो पापाण है ॥ ३ ॥ (अग्रय के०) पांच वर्णनो अथर्व, ते सोनी लोकोने मोनुं तपापवाना उपयोगमां आवे है अथवा घेय लोको मनी भग्म विनेरे फरीने शोपधिनां पापरवाने फामे लमाटे है, (तूरी के०) एक जातिनी माटी है, ते कापगने पादा देवाना धानमां

थावे ठे, (जसं के०) ए पण एक जातिनी माटीज ठे, पण द्वार चूमिमां उत्पन्न थवाथी द्वार अथवा खारो ए नामे उल्लखाय ठे. एवी रीते (मट्टी के०) माटी अने (पाहाण के०) पापाण, ए वे पदार्थांनी काली, नीली, राती, पीली अने धोली एवी (जाइः उं णेगा के०) अनेक जातिउं ठे ते वधी लेवी तथा (सोवीरंजण के०) ए सुरमो एवे नामे उल्लखाय ठे ते आंखमां अंजाय ठे. (वृणाइ के०) सिंधव, साजी, विमलवण, काचलवण तथा समुद्रलवण, (इच्छाई के०) इत्यादि, (पुढविजेआइ के०) पृथिवी-काय संसारी जीवोना जेद कहेबाय ठे ॥ ४ ॥

हवे वादर थप्काय जीवोनुं वर्णन करे ठेः—
 ज्ञोमंतरिक्कमुदगं, जंसा हिम करग
 हरितणू महिआ ॥ हुंति घणोदहि-
 माई, जेआ णेगा य आउस्स ॥ ५ ॥

गाथा ५ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

ज्ञोमं=जमिनुं.

अंतरिक्कं=आकारानुं.

उदगं=पाणी.

ठेमा=ठेमनुं पाणी, जाऊव.

हिम=हिम, वरफ.

करग=करा.

हरिताणू=धाम प्रमुख खीत्री व-
 नस्पतिना थप्र जाग उपरनां
 पाणीनां बिंदु.

महिआ=बरसादनी फरफर,

{ धुमरीनुं पाणी.

हुंति=थाय ठे.

पणोदहिमाई=वनोदधिआदि.

जेआ=जेदो.

एगा=अनेक.

आठस्स=अष्कायना.

अर्थः—(जोमं के०) कृपादिनुं पृथ्वीमां रहेलुं
 तथा शिरोपानीय, एवधुं भूमिजल कहेवाय ठे, (अंत-
 रिस्कमुदगं के०) सरोवरादिकने विपे जे मेघनुं पाणी
 जराय ठे ते अंतरिक्ष उदक कहेवाय ठे, (उंसा
 के०) उंसनुं पाणी ए तुपार अथवा जाकल पण
 कहेवाय ठे, (हिम के०) हिम पड्याथी जे बंधाइ
 जाय ठे ते पाणी, (करग के०) वर्षाशुतुमां मेघ
 परुतां वायुना योगे पाणी बंधाइ कठिन थइने धोला
 पापाणना कटका जेवा पृथ्वी उपर पडे ठे ते करा
 अथवा करक कहेवाय ठे, (हरितणू के०) उगेला
 घास प्रमुख वनस्पतिना मोर अथवा राज प्रमुखनां
 पांढराने ठेडे जे पाणीनां विंडु थाय ठे ते हरितनु
 कहेवाय ठे, (महिआ के०) आकाशने विपे कोइ
 समये बादलां थइ आवे ठे तेना योगे अति सूदम
 जीणी जीणी पाणीनी घुंदो पडे ठे ते महिका अथवा
 धुमरीनुं पाणी कहेवाय ठे, एवी रीते (अ

(७)

के०) अष्कायना (घणोदहिमाई के०) जेने आंधां पृथ्वी रही ठे ते घणोदधि आदि दइने वीजा प (जेच्या णेगा के०) अनेक जेदो (हुंति के०) धा ठे. ए अष्काय जीवोना जेद कइया ॥ ५ ॥

हवे तेउकाय जीवोना जेद कहे ठे:-

इंगाल जाल मुम्मुर, उक्कासणि कण-
ग विज्जुमाईआ ॥ अगणिजिआणं
जेआ, नायवा निउणवुद्धिए ॥ ६ ॥

गाथा ६ छीना वूटा शब्दना अर्थ.

इंगाल-अंगारानो अग्नि.

जाउ-अंगारानो अग्नि.

मुम्मुर-अग्नि, नागो.

उक्का-उक्कागतनो अग्नि.

अगणि-अग्नि नो मार माग्ना

पत्तो अग्नि.

कणग कणीआनो अग्नि.

विज्जु=विजली.

आइआ=आदि.

अगणि-अग्निकाय.

जिआणं=जीवोना.

जेआ=जेदो.

नायवा-नायवा योग्य.

निउण निपुण, गृह्य.

अर्थ:- (इंगाल के०) ज्याला गिनानो अग्नि, काउ अम्मुर वस्तुनुं गत्व ग्यारे धर्यी जाय ठे ग्यारे अग्निनी उवाकानो नाउ थइ जाय ठे, अने रत्त रत्तनी पदे अग्नि ककमा थइ रइ ठे ते अंगार फइयाय

(९)

ठे, (जाल के०) ज्वालानो अग्नि, (मुम्मुर के०)
अग्निनी ज्वालामांथी जे सूक्ष्म कण नीकले ते त्रासद्धि
अथवा जालो कहेवाय ठे, (उक्ता के०) कोइक
कालने विपे आकाशमांथी अग्निनी घृष्टि थाय ठे
ते उल्कापातनो अग्नि कहेवाय ठे, (असणि के०)
वज्रनो मार मारतां तेमांथी अग्नि पडे ठे ते अशनि
कहेवाय ठे, (कणग के०) कोइक कालने विपे
आकाशमां अग्निना तणखा उरुता देखाय ठे ते
कनक एटले कणीथानो अग्नि कहेवाय ठे, (विज्जु-
माईया के०) विजली आदिक ते वर्षाऋतु प्रमुख
कोइ पण ऋतुमां ज्यारे मावतुं थाय ठे त्यारे कोइ
वखते आकाशथी विजली पृथिवी उपर पडे ठे ते
विद्युत्पात कहेवाय ठे, इत्यादि (अगणिजिथ्याणं के०)
अग्नि काय संसारी जीवोना (जेथ्या के०) जेदो ते
(निउणवुद्धिण के०) निपुण एटले सूक्ष्म बुद्धिण
करी (नायवा के०) जाणवा योग्य ठे ॥ ६ ॥

हवे वायुकाय जीवोना जेद कहे ठे:-

उप्रामग उक्कलिआ, मंडली मह सुध

गुंजवायां य ॥ घणतणुवायाईया,
जेया खलु वाउकायस्स ॥ ७ ॥

गाथा ७ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

उपामग=उद्ग्रामक एट्ठे	गुंजवाया=गुंजारव करतो वायु.
उंचे नमावे तेचो वायु.	घणतणुवाया=घनवायु अने
उक्खिथ्या=उत्कलिक एट्ठे	तनुवायु.
नीचो पगतो वायु.	आईया=आदिक.
मंडी=पंटोलीउं, मंरुलिक.	जेया=जेदो.
मह-महावायु	गयु=निधे.
गुरु=गुरुवायु.	वाउकायम्म=वाउकायना.

अर्थ:- (उपामग के०) उंचो आकाशने विपे जे वायु वृणादिकना वेदाने नमावे ते ते उद्ग्रामक वायरो कहेवाय, (उक्खिथ्या के०) जे वायु नीचो पगतो होय ते उत्कलिक वायु कहेवाय ते, (मंडी के०) पंटोलीउं अथवा मंरुलिक वायु कहेवाय ते, (मह ए०) कोउ वार मोटा वायवे थाय ते महावायु, (गुरु ए०) जे जने: जने: वायु ते गुरुवायु, (गुंजवाया य के०) जे गुंजारव करे ते गुंजवायु कहेवाय ते, अने (घणत-णुवाया के०) जे वे वायुने आधारे नरक देवलोकादि देखां ते ते एक घनवायु तयारी जो तनुवायु कहेवाय

वे, (आर्इया के०) इत्यादिक (खलु के०) निश्चे करी
 (वाउकायस्स के०) वायुकाय संसारी जीवोना
 (जेया के०) जेदो जाणवा. ए प्रमाणे उ गाथाए करी
 पृथिवी, अण्, तेज तथा वायुकायना जेद कक्षा ॥ ७ ॥

इवे वनस्पतिकायना जेद कहे ठे:-

साहारण पत्तेआ, वणस्सइ जीवा
 डुहा सुए जणिया ॥ जेसिमणंताणं
 तणु, एगा साहारणा तेऊ ॥ ७ ॥

गाथा ७ मीना वृष्टा शब्दना अर्थ.

साहारण=साधारण.

पत्तेआ=प्रत्येक.

वणस्सइ=वनस्पतिकाय.

जीया=जीवो.

डुहा=वे प्रकारना.

सुए=सिद्धांतने विषे.

जणिया=कहेसा ठे.

जेमिं=जमनुं.

अणंताणं=अनंत जीवोनुं.

तणु=शरीर.

एगा=एक.

साहारणा=साधारण.

तेऊ=तेने.

अर्थ:- (वणस्सइ जीवा के०) वनस्पतिकाय जीवो
 ते एक (साहारण के०) साधारण अने वीजा
 (पत्तेआ के०) प्रत्येक, ए (डुहा के०) वे प्रकारना
 (सुए के०) सिद्धांतने विषे (जणिया के०) कहेसा ठे.

तेजमां (जेसिमणंताणं के०) जेअनंत जीवोनुं (त
एगा के०) एक शरीर होय (तेज के०) तेने (साधारण
के०) साधारण वनस्पतिकाय जीवो जाणवा ॥ ७

हवे वे गाथाए करी ए साधारण वनस्पतिकाय
जीवोना जेद कहे ठे:-

कंदा अंकुर किसलय, पणगा सेवाल
भूमिफोमा अ ॥ अद्ययतिय गज्जर
मो,-ठ बहुला थेम पल्लंका ॥ ए ॥
कोमल फलं च सद्यं, गूढसिराश् सिणा-
इ पत्ताइ ॥ घोहरि कुंआरि गुग्गुलि,
गलोयपमुदाइ विन्नरुहा ॥ १० ॥

गाथा ए मीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

कंदा=कंद.

अंकुर=अंकुर, फणगा.

किसलय=कुंपलो.

पणगा=पांच वर्णनी फुगी.

मेवाल=मेवाल, लील.

भूमिफोमा=बिजाभीना टाप.

अद्ययतिय=आर्चकविक (लीसुं

आहु, लीली हलदर
अने लीलो कचूरो).

गज्जर=गाजर.

मोमु=मोय.

यमुला=ए नामे शाक विशेष.

थेम=धामुरा, धेगी.

पल्लंका=ए नामे शाक विशेष

गाथा १० मीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

फोनाइ-शोमल, जेमां पीज न घोदरि=मये जाननो घोर.

थयां होय ते. कुंथारि=कुंथार.

पखं=पाल.

गुग्गुलि-गुग्गु.

मसं=मर्य.

गजोय=गजो, गजु.

गृट-ठानी.

पमुहा=प्रमुह.

मिराइ=कणमला आदि.

आइ-आदि.

मिणाइ=दाणादि.

डिपरहा=तेषां थकां याव्याथी

पसाइं=पांदनां.

फरी उगे ते.

अर्थः—(कंटा के०) सूग्णादि सर्वे जातनां कंद,
 (थंकर के०) घट्टार नीकलेला थंकर, (किसलय
 के०) सर्वे जातिनां कुंपलना नवा टसा फूटे ते पातरां
 जाणवां. (पणगा के०) पांच वर्णनी फुगी, (सेवाल के०)
 जे पाणीनी उपर रंग रंगनी लील थाय ठे ते, (जूमि-
 फोमा के०) वर्षाकालमां ठत्रने आकारे पृथ्वीमांथी
 नीकले ठे ते. ते थिलामीना टोप एवे नामे उंलखाय ठे.
 (थ के०) वली (अल्लयतिय के०) थार्डकथिक
 पटले लीखुं थ्याडु, लीली हलदर तथा लीलो
 कचूरो, (गज्जर के०) गाजर, (मोठ के०) मोथ,
 (धनुसा के०) वधुलो नामे शाक विशेष, (थेग के०)
 धामुरा, थेगी, (पल्लंका के०) ए नामनुं शाक विशेष ठे.

एने लोको पावखुं कहे ठे ॥ ए ॥ (च के०) वट
 (कोमल फलं सवं के०) सर्व कोमल फल एटले जे
 बीज थयां न होय अने (गूढसिराङ् के०) जेनो कण
 सलो अथवा पोंख ठानो होय, एटले जेना कण पाथ
 देखाता न होय, तथा जेनी नसो अथवा सांधस्प
 देखाती न होय त्यांसुधी ते अनंतकाय जाणवां,
 (सिणाङ् पत्ताङ् के०) शणादिकनां पातरां आदि शब्द
 करी जारनां पातरां पण लेवां. (थोहरि के०) थोहरन
 सर्वे जाति, एमां कांटालो तथा खुरसाणी पण जाणवे
 (कुंथारि के०) कुंथार थाय ठे ते लोकमां प्रसि
 ठे, एने घरमां उंची टांगी होय तोपण सूकाती नर्थ
 किंतु एना नवा मोर नीकलता जाय ठे. (गुग्गुलि के०
 गुगल प्रसिद्ध ठे. (गलोपपमुद्दा के०) वली गमुच
 प्रमुख एने गमु पण कहे ठे, ए वल्लीने आकारे था
 ठे, ए ज्वरादिक मटाटवानी थोपधि विशेष ठे. (था
 के०) ए थादे दडने बीजां पण सर्वे जे (विघ्नरुद्दा के०
 थयां थकां पण वाव्याथी फरीने उगे ते सर्वे साधा
 रण वनस्पति अथवा अनंतकाय कहीए ॥ १० ॥

इच्छाङ्णो अणोमे, ह्वंति ज्ञेया अणंत-

कायाणं ॥ तेसिं परिजाणणं, लक्षण-
मेयं सुए जणियं ॥ ११ ॥

गाथा ११ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

इच्छाणो=इत्यादिक.

अण्णेगे=अनेक.

ह्वंति=होय ठे.

जेया=जेदो.

अणंतकायाणं=अनंतकायना.

तेसिं=तेमने.

परि=सारी रीते, ममस्त प्रकारे.

जाणणं=जाणवाने अर्थे.

लक्षणं=लक्षण.

एयं=आ.

सुए=सूत्रने विषे.

जणियं=कहेलुं ठे.

अर्थः—(इच्छाणो के०) इत्यादिक (अणंतका-
याणं के०) अनंतकाय जीवोना पिंरु, कचूर तथा गि-
रिकर्णिकादिक (अण्णेगे के०) अनेक (जेया के०)
जेदो (ह्वंति के०) होय ठे, (तेसिं के०) ते अनं-
तकाय जीवोने (परिजाणणं के०) सारी रीते जाण-
वाने अर्थे (एयं के०) आ वक्ष्यमाण एटले जे
आगल कदेशे ते (लक्षणं के०) लक्षण (सुए के०)
सूत्रने विषे (जणियं के०) कहेलुं ठे ॥ ११ ॥ ह्वे
अनंतकाय वनस्पतिजीवोनुं लक्षण कही वतावे ठे.

गूढ सिर संधि पद्यं, समजंगमही-

रुगं च विन्नरुहं ॥ साधारणं सरीरं,
तद्विवरीञ्चं च पत्तेयं ॥ १७ ॥

गाथा १२ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

गूढ=ठानां.

सिर=कणसलां.

संधि=सांधा.

पर्व=गांठा.

समजंगं=जांग्याथी जेनां सरखां

वे फानीयां अइ शकतां होय.

अहीरुगं=तांतणा विनानुं.

विन्नरुहं=वेदीने वाव्याथी फ
रीने उगे ठे

तद्विवरीञ्चं=ते अकी विपरीत

लक्षणवाली

पत्तेयं=प्रत्येक वनस्पतिकाय.

अर्थः—(सिर के०) कणसलां प्रमुख शिर, (संधि
के०) सांधाउठ अथवा नसो, (पर्व के०) पर्व अथवा
गांठा; ए अणे जे ऊरुनां (गूढ के०) गुप्त ठानां होय
एटले दीठामां न आवतां होय अने (समजंगं के०)
जांग्याथी जेनां सरखां वे फानीयां अइ शकतां होय
(अहीरुगं के०) तंतु रहित जेमां तांतणा होय नहीं, (ए
के०) पुनः एटले वाली (विन्नरुहं के०) जे वेदीने फर
वावीए तो उगे, ए सवे प्रकारनां वृक्षोने (साधारणं
सरीरं के०) साधारण वनस्पतिकायनां शरीर कह्णीए,
अने एज अनंतकाय एण कहेवाय ठे. (तद्विवरीञ्चं

ते चका १५०००
 तेषं के०) प्रत्येक वनस्पतिकाय कहीण ॥ १२ ॥
 एग शरीर एगो, जीवो जेसिं तु ते
 य पत्तेया ॥ फल फूल वल्लि कछा,
 मूत्रग पत्ताणि बीयाणि ॥ १३ ॥
 गाथा १३ मीना वृथा शब्दना श्यर्थ.

ग ए.क.
 शरीर शरीरने विपे.
 एगो-एक.
 जीवो-जीव.
 जेसिं-जे (वनस्पति) जे.
 तु-तु.
 ते-तेने.
 पत्तेया-प्रत्येक (वनस्पतिकाय).

फल फल.
 फूल फूल.
 वल्लि वल्लि.
 कछा कछा, लाकणुं.
 मूत्रग मूत्र.
 पत्ताणि पांदां.
 बीयाणि-बीज.

श्यर्थः—(एग शरीर के०) एग शरीरने विपे (एगो
 जीवो के०) एग जीव (जेसिं के०) जे वनस्पतिने
 विपे होय (तु ते य पत्तेया के०) तेने ज प्रत्येक वनस्पति-
 काय कहीण. ए प्रत्येक वनस्पतिकायना सात प्रकार
 वे ते था प्रमाणेः—(फल के०) सर्व प्रकारनां फल,
 (फूल के०) सर्व प्रकारनां फूलो, (वल्लि के०) उ

स्पतिकाय मूकीने (पंचवि पुढवाङ्णो के०) पांचे पृथिव्यादिक (सयल लोए के०) सकल चौद राजलोकने विपे(सुहुमा के०) सूक्ष्म (हृवंति के०)होय ठे, (नियमा के०) निश्चये करी.एने पांच स्थावर कहीए.ते (अंतमुहुत्ताउ के०) अंतर्मुहूर्तना आयुष्यवाला होय ठे ने (अदिस्ता के०) अदृश्य होय ठे, एटले चर्मदृष्टि देखाय नहीं. तेथीज ए सूक्ष्म कहेवाय ठे ॥ १४ ॥

ए पांच स्थावर सूक्ष्म अने पांच वादर मलीने दश जेद थया, अने प्रत्येक वनस्पतिकाय ते वादरज होय ठे,पण सूक्ष्म होय नहीं.तेथी प्रत्येक वनस्पतिकायनो एक जूदोज जेद होवाथी सर्व अगीयार जेद थाय ठे. ते अगीयार पर्याप्ता तथा अगीयार अपर्याप्ता मलीने बावीश जेद स्थावर संसारी जीवना कहाठे अने बीजा संसारी अस कहेवाय ठे,तेना मूल चार जेद ठे ते आः—वेइंद्रिय, तेइंद्रिय, चौरिंद्रिय तथा पंचेइंद्रिय. तेउमांना प्रथम वेइंद्रिय अस जीवना जेद कहे ठेः—

संख कवड्य गंडुल, जलोय चंदणग
अलस लहगाई ॥ मेहरि किमि पूअ-
रगा, वेइंद्रिय माश्वाहाई ॥ १५ ॥

गाथा १५ मीना वृता शब्दना अर्थ.

संख=शंख.

कवडुय=कोमीठ.

गंगुल=गंगोला.

जलोय=जलो.

चंदणग=चंदनक, अरिया,

अह.

अलस=अलसीयां.

लहगाई=लालीया जीव.

मेहरि=मेर (लाकनामां थता

किमि=कृमि.

पूअरगा=पूरा.

माइवाहाई=चूमेल आदि.

अर्थ:- (संख के०) दक्षिणावर्त्त प्रमुख मोटा तथ नाना शंख होय ठे ते, (कवडुय के०) कपर्दय अथवा कोमीठ अने कोमा थाय ठे ते, (गंगुल के०) गंगोला एने गगुता कहे ठे, ए उदरमां मोटा कृमिय उत्पन्न थाय ठे ते जाणवां, (जलोय के०) जलो ए शरीरनी उपर फोमा वगेरे आव्या होय त्यारे तेनी उपर मूक्यार्थी ते जग्यानुं रक्त शोषण करी लीए ठे ते. (चंदणग के०) एने सिद्धांतोमां अह एवानामर्थी प्रतिपादन कर्युं ठे, एने अरिया पण कहे ठे, ते साधु स्थापनामां राखे ठे. (अलस के०) वर्षाकालमां वृष्टि थाय ठे ते वखते पृथिवीमांथी सर्पना आकारे लाल रंगवाखा जे अति पातखा जीवो उत्पन्न थाय ठे, ते ज्यांमुधी वरसाद थतो होय त्यांमुधी ज्यां त्यां घणा

फरता दीठामां आवे ठे, ज्यारे वरसाद रही जाय ठे
 ने तनको पडे ठे त्यारे तैठमांनो एक पण दीठामां
 आवतो नथी. एने जूनाग अथवा अलसीयां पण कहे
 ठे. (लहगाईं के०) रोटली प्रमुख पकावेळुं अन्न
 वासी रही गयाथी केटलाएक काले तेमां जे जीव
 पडे ठे तेने खालीया कहे ठे, (मेहरि के०) काष्ठमां
 जे कीमा थाय ठे ते, (किमि के०) ए पण एक जातना
 कीमा होय ठे ते उदरमां उत्पन्न थाय ठे, अथवा
 गुदप्रदेशने विपे हरस थाय ठे तथा गुंवमां वगेरेना
 दतने विपे जे कीमा थाय ठे तेने कृमि कहे ठे. (पूथ-
 रगा के०) ए जीव पाणीमां उत्पन्न थाय ठे, ए जीवोनो
 वर्ण रातो होय ठे अने मुख काळुं होय ठे. एने
 कछी जापामां पूरा कहे ठे: अने (माश्वाहाई के०)
 मातृवाहादिक एने चूडेस पण कहे ठे, मूल गाथामां
 आदि शब्द ठे ते आदि शब्दथी मनुष्यना अंगमां जे
 वाला थाय ठे ते पण सेवा, इत्यादिक (वेइंद्रिय के०)
 वेइंद्रिय जीव जाणी सेवा. ए जलमां तथा स्थलमां
 उत्पन्न थाय ठे. ते अनेक प्रकारना ठे. एउने स्पर्शने-
 इय तथा रसनेइय ए वे इंद्रियो होय ठे ॥ १५ ॥

दोरे के माया को सेहंरिय जीतना नेद फहं के-

गोमी मंरुण जुआ, पिपीखि उदेहिया
य मरुंडा ॥ इहिय घममिह्वीउं, सावय
गोकीमनाईउं ॥ १६ ॥ गदहय चोगकीमा,
गंमपकीमा य भलकीमा य ॥ कुंथ सुवा-
रिय उरिया, मंरुदिय इंदगंवाई ॥ १७ ॥

माया १३ मीना मृदा मरुदना थरुं.

१३ मीना मृदा

इहिय उत.

१४ मरुंडा

घममिह्वीने पीजिया.

१५ सुवा

सावय माया.

१६ गोकीमा

गोकीम मीगोमा.

१७ भलकीमा, य १८

जदने जनिथां.

१९ मंरुदिय

माया १३ मीना मृदा मरुदना थरुं.

१३ मीना मृदा, मरुदना.

इहिय उत.

१४ मरुंडा, घममिह्वीने.

घममिह्वीने पीजिया.

१५ सुवा, सावय माया.

इहिय उत.

१६ गोकीमा, गोकीम मीगोमा.

गोकीम मीगोमा.

१७ भलकीमा, य १८

जदने जनिथां.

१९ मंरुदिय

इहिय उत.

१३ मीना मृदा, १४ मरुंडा, १५ सुवा, १६ गोकीमा, १७ भलकीमा, १८ य, १९ मंरुदिय

घणा होय ठे, ने ए कानमां पेसी जइने माणसने घणी
 झा करे ठे, एम कहेवाय ठे, (मंकाण के०) माण-
 सना सुवाना विठानामां अथवा खाटला प्रमुखनी
 नवारमां जे जीवो उत्पन्न थाय ठे तेने मांकरु कहे ठे,
 (जूया के०) यूका. ए जीवो माणसना माथाना वालमां
 उत्पन्न थाय ठे. अथवा माणसनां कपकांमां उत्पन्न
 थाय ठे, एटखे ए माणसना शरीरना मेलमांथी उत्पन्न
 थाय ठे, एने कठी तथा गुजराती जापामां लीख
 कहे ठे, ते संस्कृत लिङ्ग शब्दनो अपत्रंश ठे. (पिपीलि
 के०) एने पिपीलिका अथवा कीमी कहे ठे, एनी राती
 अने काली एवी घणी जानि होय ठे, ते लोकमां प्रसिद्ध
 ठे. (उद्देहिया के०) उद्देहिका, एने वाल्मिक जीव पण
 कहे ठे. ए जीवो वृक्षमां, काष्ठमां अथवा रुद्रमां ज्यां
 ज्यां प्रवेश करे ठे त्यां त्यां पोतानुं शरीर रहेवा पूरतुं
 घर वनावीने तेमांथी ते वृक्षादिकने खाती खाती चाली
 जाय ठे. (य के०) वली (मक्कोना के०) मत्कोटिका
 अथवा मंकोना, ए जीव घणुं करीने वावळना जामना
 थरुमां उत्पन्न थाय ठे, अथवा गोल प्रमुख मिष्ट पदार्थ
 ज्यां होय त्यां थाय ठे. (इक्षिय के०) इक्षिका, ए जीव

हवे वे गाथा वडे तेइदिय जीवना जेद कहें वे-

गोमी मंकण जूआ, पिपीलि उदेहिया
 य मक्कोडा ॥ इहिय घयमिल्लीउं, सावय
 गोक्रीमजाईउं ॥ १६ ॥ गदहय चोरकीमा,
 गोमयकीमा य धन्नकीमा य ॥ कुंथु गुवा-
 लिय इलिया, तेइदिय इंदगोवाई ॥ १७ ॥

गाथा १६ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

गोमी=कानखजूरा.

मंकण=मांकन.

जूआ=यूका.

पिपीलि=कीमी.

उदेहिया=उदेहिका, उधेइ.

मक्कोमा=मंकोमा.

इहिय=इह.

घयमिल्लीउं=घीमेल.

सावय=सावा.

गोक्रीम=गोगोमा.

जाईउं=जातिओ.

गाथा १७ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

गदहय=उत्तिगा, गद्वया.

चोरकीमा=विष्टाना कीमा.

गोमयकीमा=ठाणना कीमा.

धन्नकीमा=धान्यना कीमा.

य=धली.

कुंथु=कुंथुआ.

गुवालिय=गोपालिक.

इलिया=इलिका.

तेइदिय=तेइदिय.

इंदगोवाई=इंदगोपादि.

अर्थ:- (गोमी के०) कानखजूरीआ, एना पग

घणा होय ठे, ने ए कानमां पेसी जइने माणसने घणी
इजा करे ठे, एम कहेवाय ठे, (मंकण के०) माण-
सना सुवाना विठानामां अथवा खाटला प्रमुखनी
नवारमां जे जीवो उत्पन्न थाय ठे तेने मांकक कहे ठे,
(जूथ्या के०) यूका. ए जीवो माणसना माथाना बालमां
उत्पन्न थाय ठे, अथवा माणसनां कपमांमां उत्पन्न
थाय ठे, एटले ए माणसना शरीरना मेलमांथी उत्पन्न
थाय ठे, एने कधी तथा गुजराती चापामां लीखं
कहे ठे, ते संस्कृत लिङ्ग शब्दनो अपभ्रंश ठे. (पिपीलि
के०) एने पिपीलिका अथवा कीमी कहे ठे, एनी राती
अने काली एवी घणी जाति होय ठे, ते लोकमां प्रसिद्ध
ठे. (उद्देहिया के०) उद्देहिका, एने वाल्मिक जीव पण
कहे ठे. ए जीवो वृद्धमां, काष्ठमां अथवा गृहमां ज्यां
ज्यां प्रवेश करे ठे त्यां त्यां पोतानुं शरीर रद्देवा पूरतुं
घर वनावीने तेमांथी ते वृद्धादिकने खाती खाती चाली
जाय ठे. (य के०) वली (मंकोमा के०) मत्कीटिका
अथवा मंकोमा, ए जीव घणुं करीने वावळना कामना
थरुमां उत्पन्न थाय ठे, अथवा गोल प्रमुख मिष्ट पदार्थ
ज्यां होय त्यां थाय ठे. (इक्षिय के०) इक्षिका, ए जीव

जमरिया=जमरी.

तिड्डा=तीरु.

मञ्जिय=माखी.

कंसा=कांस.

मसगा=मञ्जर.

कंसारी=कंसारी.

कबिल=करोलीया.

मोलाई=खरुमांकमी.

अर्थः—(चउरिंदिया के०) चौरिंदिय ज
 आ ठेः—(विड्डू के०) विड्डू ए जातना जेरी ज
 थाय ठे, तेना पूंठरामां एक कांटो होय ठे, ते
 मारथी माणसने विष चडे ठे, ते विंठी एवे न
 लोकमां प्रसिद्ध ठे. (ढिंकुण के०) ए जीवो कां
 मक्षिकाने मखता होय ठे, ते घोराना तवेला प्र
 खने ठेकाणे उत्पन्न थाय ठे, तेने लोकमां वर
 कहे ठे. (जमरा के०) ए जीवो काला वर्णना ह
 ठे, अने ते घणुं करीने ज्यां सुगंधी पुष्पोनां वृ
 होय ठे त्यां रहे ठे, ए जीवोने पुष्पोनो सुगंध घण
 प्रिय होय ठे, ए जमर एवे नामे लोकमां प्रसिद्ध ठे
 (जमरिया के०) जमरिका, ए जीवो पीताद्वि
 घणा रंगवाला होय ठे, तेमज विविध आकारवाल
 होय ठे. (तिड्डा के०) ए जीवो वर्षाशतुना अत्र
 सानमां जे वखते धान्यनां वृद्ध पाकी रहेखां होए

ठे ते वखते आकाशमार्गे अगणित संख्याबंध
 उरुतां कोइ धान्यनां क्षेत्र वगेरे उपर आवीने पडे
 ठे, ते जेटली जग्यामां आवी पडे ठे तेटली जग्यानां
 जारु पान वगेरे सर्व खाइने खाली करी नाखे ठे,
 ते तीरु एवे नामे लोकमां प्रसिद्ध ठे. (मधिय
 के०) मक्षिका, ए जीवो लोकमां अति प्रसिद्ध ठे,
 ए माखी एवे नामे उख्खाय ठे, उपलक्षणथी मधु-
 मक्षिका पण जाणी लेवी. (डंसा के०) कांस, ए
 जीवो सिंधु देशमां प्रसिद्ध ठे. ए घणुं करीने वर्षा-
 काळमां चीकणी जमीनमां उत्पन्न थाय ठे. (मसगा
 के०) मसक, ए जीवो लोकमां मछर एवे नामे
 उख्खाय ठे, ए लोकमां प्रसिद्ध ठे. (कंसारी के०)
 ए जीवो घणुं करीने उजरु घर प्रमुखमां उत्पन्न
 थाय ठे, ते लोकमां प्रसिद्ध ठे. (कधिल के०)
 करोलीया अने (मोलाई के०) खरुमांकनी, आदि
 शब्द थकी पतंग प्रमुख बीजा जे चौरिंद्रिय जीवो
 होय ते सर्व जाणी लेवा. ए जीवने स्पर्शनेंद्रिय,
 रसनेंद्रिय, घ्राणेंद्रिय तथा नेत्रेंद्रिय ए चार इंद्रियो
 होय वे ॥ १७ ॥

हवे पंचेंद्रिय जीवोना जेद कहे ठे:-
 पंचिंदिया य चउहा, नारय तिरिया
 मणुस्स देवा य ॥ नेरइया सत्तविहा,
 नायधा पुढविजेएणं ॥ १९ ॥

गाथा १९ मीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

पंचिंदिया=पंचेंद्रिय.

चउहा=चार प्रकारना.

नारय=नारकी.

तिरिया=तिर्यंच.

मणुस्स=मनुष्य.

देवा=देवता.

नेरइया=नारकीना जीव.

सत्तविहा=सात प्रकारना.

नायधा=जाणवा.

पुढविजेएणं=(रत्नप्रजादि

पृथ्वीना जेदे करी

अर्थ:- (पंचिंदिया के०) जेने स्पर्शनेंद्रिय, र
 द्रिय, घ्राणेंद्रिय, चक्षुरिंद्रिय तथा श्रोत्रेंद्रिय
 पांच इंद्रियो होय ते पंचेंद्रिय जीव कहेवाय
 इहां "च" समुच्चयार्थमां ठे. ते जीव (चउहा वे
 चार प्रकारना ठे. एक (नारय के०) नारकी, व
 (तिरिया के०) तिर्यंच, त्रीजा (मणुस्स के
 मनुष्य, चौथा (देवा के०) देवता. तेउंमां प्र
 (नेरइया के०) नारकीना जीव ते (पुढविजेएणं वे
 रत्नप्रजादि पृथ्वीना जेदे करी (सत्तविहा. के०)

(१९)

सात प्रकारना ठे. ते सात पृथ्वीजनां नाम कहे
जे:-धमा, वंशा, सेला, अंजणा, रिष्ठा, मघा तथा
माघवती, ए सात ठेकाणे उत्पन्न थयेला जीवोने
नारकी कहीए. तथा तेमनां गोत्रनां नाम कहे ठे.
रत्नप्रजा, शर्कराप्रजा, बालुकाप्रजा, पंकप्रजा, धूम-
प्रजा, तमःप्रजा तथा तमस्तमःप्रजा, ए सात प्रका-
रने पर्याप्ताना तथा अपर्याप्ताना जेदे गणतां चौद
जेद नारकी जीवोना थाय ठे ॥ १९ ॥

हवे पंचेंद्रिय तिर्यचना जेद कहे ठे:-

जलयर थलयर खयरा, तिविहा पंचे-
दिया तिरिस्का य ॥ मुसुमार मठ क-
ठव, गाहा मगराइ जलचारी ॥ २० ॥

गाथा २० मीना वृटा शब्दना अर्थ.

जलयर=जलघर.

थलयर=थलघर.

खयरा=खेघर.

तिविहा=त्रण प्रकारना.

पंचेंदिया=पंचेंद्रिय.

तिरिस्का=तिर्यघ.

मुसुमार=मुसुमार.

मठ=माठलां.

कठव=काचवो.

गाहा=कुंफ.

मगराइ=मगर विगेरे.

जलचारी=जलघर जी

अर्थः—(तिरिस्का पंचेंदिया तिविहा के०) तिरिच पंचेंद्रिय त्रण प्रकारना ठे, ते आः—एक (जलयर के०) जलचर एटले जे जीवो पाणीमां ७८ थाय, पाणीमां रहे तथा पाणीमांज नाश पामे जलचर जीव जाणवा. बीजा (खलयर के०) खलचर एटले जे जीवोनी उत्पत्ति, स्थिति तथा नाशन संभव जलचरोनी पेठे पृथ्वी उपर होय ते, तय बीजा (खयरा के०) खेचर एटले जे जीवोनी चालवानी स्थिति आकाशने विषे होय ते जाणवा तेठमां प्रथम जलचर जीवना मुख्य पांच भेद ते आ प्रमाणेः—एक (सुसुमार के०) पाकान जेवा मत्स्य होय ठे, ते घणुं करी मीठा पाणीना तखाय प्रमुग्गमां दीगमां थावे ठे, बीजो (मछ के०) नाना प्रकारनां जे बीजां माठसां दीगमां थावे ते, ए जातिना जीवो घणुं करी खारा समुद्रम विशेष दीगमां थावे ठे, बीजो (कछव के०) कछव, ए जीवो घणुं करी मीठा पाणीना तखाय अथय न्बोदेसा क्याना पाणीमां दीगमां थावे ठे, एन खवा घणी कठिन होय ठे थने तमांथी ठाल ।

(३१)

नामनां हृथियार देहरक्षणाथें लोक करे ठे, ए जीवने लोकमां काचवाना नामे उलखे ठे, बोधो (गाह्वा के०) ए जीवो समुद्रमां तेमज मीठा पाणीना तलाव प्रमुखमां पण थाय ठे. ए जीव तंतु आकारे होय ठे, ने अति बलवान् होय ठे, पाणीमां एनुं एटखुं जोर होय ठे के ते हाथीने पण घसकी जाय ठे, एने लोकमां कुंभ एवे नामे उलखे ठे, पांचमो (मगर के०) मगर, ए जीव समुद्रमां होय ठे, एनुं शरीर अति विशाल होय ठे, ए लोकमां मगरमत्स्य एवे नामे उलखाय ठे, ए (आइ के०) आदि शब्दे करी बीजा पण (जलचारी के०) जलचर जीव घणा प्रकारना ठे. ए जलचर पंचेंद्रिय तिर्यच जीवना जेद कहा ॥ २० ॥

हृवे स्थलचर जीवोना जेद कहे ठे:-

चउपय उरपरिसप्पा, जुयपरिसप्पा य
थलयरा तिविहा ॥ गो सप्प नउल-
पमुहा, बोधवा ते समासेणं ॥ २१ ॥

गाथा २१ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

चउपय=चार पगवालां.

| उरपरिसप्पा=उरःपरिसर्प.

शुजपरिमप्या=शुजपरिमपे.

थल्यरा=स्थलचर. जीव.

तिविहा=त्रण प्रकारना.

गो=गाय.

सप्य=सर्प.

नखल=नोखिया.

पमुहा=प्रमुख.

बोधवा=जाणवा.

ममासेणं=संक्षेपशी.

अर्थः—(थल्यरा तिविहा के०) स्थलचर जीव
त्रण प्रकारना ठे, ते आः—एक (चतुपय के०) च
पद एटखे चार पगवालां सर्वे प्रकारनां पशुजं जाण
लेवां, बीजा (उरपरिसप्या के०) उरःपरिसर्प
जीवो उदरथी चाखे ठे. एनी नाग प्रमुख घ
जाति होय ठे, एमां केटलाएक जीवो विपरहि
होय ठे, अने केटलाएक विप सहित होय ठे.
लोकमां प्रसिद्ध ठे. (य के०) वली बीजा (शु
परिसप्या के०) शुजपरिसर्प ए जीवो शुजा वडे चा
ठे. ते नोखिया प्रमुख जाणी लेवा. ए उपर कह्या
त्रण प्रकारना स्थलचर जीवो तेज अनुक्रमे (ग
के०) गाय प्रमुख ते चतुपद, (सप्य के०) स
प्रमुख ते उरःपरिसर्प तथा (नखलपमुहा के०
नोखिया प्रमुख ते शुजपरिसर्प, ए (समासेणं के०
संक्षेपमात्रे करी (बोधवा के०) जाणी लेवा.
स्थलचर जीवोना भेद कह्या ॥ २१ ॥

हवे खेचर जीवोना जेद कहे ठे:-

खयरा रोमयपरकी, चम्मयपरकी
य पायना चव ॥ नरखोगाठ वाहिं,
समुग्गपरकी विययपरकी ॥ ११ ॥

गाथा ११ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

खयरा=खेचर जीव.

चव=निश्चे.

रोमय=हंवाटांनी पांखवाळां.

नरखोगाठ=मनुष्यलोकनी.

परकी=पक्षी.

वाहिं=बहार.

चम्मय=चामनानी पांखवाळां.

समुग्ग=संकोचेली पांखवाळां.

पायना=प्रगट.

वियय=विस्तारेली पांखवाळां.

अर्थ:- (खयरा के०) खेचर जीवो ते आकाशने
विषे विचरनारां जे पक्षीं ते वे प्रकारनां ठे:- एक
(रोमयपरकी के०) रोमज पक्षीं, एटखे जेठनी पांखो
रोमसंयुक्त होय ठे, जेवां के, शुक, हंस तथा सारसा-
दिक पक्षीं तेमज पारेवां, कागना, चकलां, पोपट
प्रमुख एनी पांख मोवाखानी होय ठे, ते (य के०) वीजां
(चम्मयपरकी के०) चर्मज पक्षीं (पायना के०)
प्रगट अर्थ ठे. एटखे जेठनी पांखो चामनाना जेवी
होय ठे तेने चर्मज पक्षीं कहीए. जेवां के, चामाची-

क्रियां अथवा चर्मचीटिका, तथा वनवागुल अथ
 वल्युली प्रमुख ए (चेव के०) निश्चे लोकमां प्रति
 ठे, अने (नरखोगाउं वाहिं के०) मनुष्यलोक
 वहार (समुग्गपस्की के०) समुज्ज पद्दीउं, त
 (विययपस्की के०) वितत पद्दीउं होय ठे, ते म
 ष्यलोकनुं प्रमाण शास्त्रोमां आवी रीते कथुं ठे
 जंबुद्वीप, धातकी खंरु तथा पुष्करवर द्वीपना इ
 नाग सुधी मनुष्योनी वस्ती ठे एटले ए अ
 द्वीपमां मनुष्यो ठे. ते अढी द्वीपमांना प्रथम अं
 द्वीपने चोफेर खाइनी पेठे खणण समुद्र वी
 रयो ठे तथा बीजा धातकी खंरुने काखोदधि वी
 रयो ठे अने अढी द्वीपनी चोफेर स्वर्णमय मा
 ष्योत्तर पर्वत किड्वानी पेठे चेष्टित थइ रहेखो
 ए नरखोकक्षेत्रनुं प्रमाण एकंदर पीस्तालीश सा
 योजननुं कथुं ठे. इहांज मनुष्योनां जन्म तथा म
 णनो संभव होशायी ए मनुष्यलोक कहैवाय ठे, ते
 वहार ठपर कहैखां वे जातिनां पद्दीउं होय ठे, ते
 ममुक्खवत् ममुक्ख पद्दीउंनी पांग्र येसती थरते संप
 चने पामे ठे, अने वितत पद्दीउंनी पांग्र सर्वदा ।
 न्नागेश्वर होय ठे. ए सर्व खेचर जीरो जाणया ॥२

हृवे उपर त्रण प्रकारना जे तिर्यंच जीवो कद्या
ते एकेकना वली वेवे जेद वीजी रीते कहे ठे:-

सधे जल थल खयरा, समुच्छिमा गप्र-
या डहा हुंति ॥ कम्माकम्मग जूमि,
अंतरदीवा मणुस्सा य ॥ ९३ ॥

गाथा २३ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

सधे=सर्व प्रकारना.

जल=जलचर.

थल=स्थलचर.

खयरा=खेचर.

समुच्छिमा=संमूर्धिम.

गप्रया=गर्जज.

डहा=वे प्रकारना.

हुंति=ठे.

कम्माकम्मग जूमि=कर्मजूमि

अने अकर्मजूमिना.

अंतरदीवा=अंतरदीपना.

मणुस्सा=मनुष्य.

अर्थ:- ए उपर कहेला (सधे के०) सर्व प्रका-
रना (जल थल खयरा के०) जलचर, स्थलचर
तथा खेचर जीवो ते एक (समुच्छिमा के०) संमू-
र्धिम अने वीजा (गप्रया के०) गर्जज ए (डहा
के०) छिधा एटले वे प्रकारना (हुंति के०) ठे.
एम प्रत्येकना वळे प्रकार होवार्थी ठ जेद थया. तेमां
जे जीवो माता पितानी अपेक्षा विना उत्पन्न थाय ते
संमूर्धिम कहेवाय ठे अने जे जीवो गर्जमां उत्पन्न

थाय ते गर्जज कहेवाय ठे. तिहां एकेंद्रिय, द्वीः
 त्रीःद्रिय तथा चतुरिन्द्रिय ए सर्व जीव संमूर्ति
 होय ठे. ए तिर्यचना सर्व मली अमतालीश जेद
 ठे ते आवी रीतेः—प्रथम एकेंद्रिय जीव वधा
 कहेवाय ठे. तेना वावीश जेद आगल चौ.
 गाथाना अर्थमां दर्शाव्या ठे, अने वीजा
 जीवना वेइन्द्रिय, तेइन्द्रिय, चौरिन्द्रिय अने पंचेः
 ए चार जेद मूल ठे; तेमां वेइन्द्रिय, तेइन्द्रिय त
 चौरिन्द्रिय ए त्रण विकलेन्द्रियने पर्याता तथा अर्प
 गणतां ठ जेद थाय ते पूर्वोक्त वावीश साथे मेलव
 अठ्यावीश जेद थया.

ह्वे पंचेन्द्रिय तिर्यचना वीश जेद ठे ते देखावे
 जलचर, थलचर, खचर, उरःपरिसर्प अने जुजपार
 सर्प, ए मूल पांच जेद संमूर्तिमना अने पांच गर्ज
 जना मली दश जेद थाय. ते दश पर्याता अने दश
 अर्पयाता मली वीश जेद थया, तेने पूर्वोक्त अठ्या
 वीश साथे मेलवतां अमतालीश जेद तिर्यचना
 थाय. ए रीते गाथाना पूर्वार्धमां पंचेन्द्रिय तिर्यचनु
 धरणं कर्तुं. ह्वे गाथाना उत्तरार्धमां पंचेन्द्रिय
 मनुष्यना जेद कहे ठेः—

(कम्माकम्मग जूमि के०) कर्मजूमिमां उत्पन्न
 येला, अकर्मजूमिमां उत्पन्न थयेला तथा (अंत-
 रीवा मणुस्साय के०) अंतरद्वीपमां उत्पन्न थयेला
 प्रण प्रकारना मनुष्य होय ठे. तेमां कृपि वाणिज्या-
 एक कर्मप्रधान जूमि ते कर्मजूमि कहिए. ते जूमिने
 पि जे मनुष्य उत्पन्न थाय ठे ते कर्मजूमिज कहेवाय
 . ते कर्मजूमिउं अढी द्वीपमां पंदर ठे अने जेमां
 पि वाणिज्यादि कर्म नथी एवी अकर्मजूमिउं
 श ठे, तथा अंतरद्वीप उत्पन्न ठे ते आ प्रमाणे:-
 जंबुद्वीपना मध्यजागे मेरु पर्वत ठे. ते मेरुथी दक्षिण
 दिशे खवण समुद्रने खगतुं खवण समुद्रनी उत्तर दिशे
 रत क्षेत्र ठे ते कर्मजूमिज ठे तथा ते उत्तर क्षेत्रने
 उत्तर दिशिने ठेडे हिमवंत पर्वत ठे, ते पर्वत मूकी
 नी उत्तर दिशिमां हिमवंत नामे युगलियानुं क्षेत्र
 , अने वली मेरुथी उत्तर दिशे खवण समुद्रने खगतुं
 समुद्रनी दक्षिण दिशे ऐरवत क्षेत्र ठे ते कर्मजूमिज
 . ते ऐरवतनी दक्षिण दिशिने ठेडे शिखरी नामे
 पर्वत ठे, ते पर्वत मूकीने तेनी दक्षिण दिशे एक
 हिरण्यवंत नामे युगलियानुं क्षेत्र ठे एटखे पूर्वे
 हेलां एक हिमवंत अने वीजुं हिरण्यवंत ए. ये-

अकर्मभूमि क्षेत्र ठे; एने त्रिपे युगलिया मनुष्य रहे
तेनुं सदाकाले एक गाउ देहमान अने एक पक्ष
पमनुं आयु ठे. त्यां सदाकाल वीजो आरो वत्तें ठे.

तथा वली ते पूर्वोक्त हिमवंत नामे युगलिया
याना क्षेत्रथी उत्तर दिशे एक महाहिम
पर्वत ठे, ते पर्वतनी उत्तर दिशे हरिवर्ष नामे
युगलियानुं क्षेत्र ठे तथा पूर्वोक्त हिरखं
नामे युगलियाना क्षेत्रथी दक्षिण दिशे एक रम्य
नामे पर्वत ठे, ते पर्वतनी दक्षिण दिशे एक रम्य
नामे युगलियानुं क्षेत्र ठे. ए रीते एक हरिवर्ष ता
वीजुं रम्यक ए वे अकर्मभूमि क्षेत्रमां युगलिया
ठे, तेनुं सदाकाले वे गाउ देहमान अने वे पक्ष्यो
पमनुं आयु ठे. त्यां सदाकाल वीजो आरो वत्तें ठे.

तथा वली हरिवर्ष नामे युगलियाना क्षेत्र
उत्तर दिशे मेरुनी तरफ लाल हिंगला जेवा व
निपथ नामे पर्वत ठे, तेनी पासे एक देवकु
नामे युगलियानुं क्षेत्र ठे तथा वली मेरु थकी
उत्तर दिशे जे रम्यक नामे युगलियानुं क्षेत्र
तेनाथी दक्षिण दिशे नील वणें एक नीलवं
नामे पर्वत ठे, ते पर्वत थकी दक्षिण दिशे मेरुन

से एक उत्तरकुरु गामे युगलियानुं क्षेत्र ठे. एटले क देवकुरु अने वीजुं उत्तरकुरु ए वे अकर्मजूमि त्र, तेने विपे युगलिया मनुष्य रहे ठे. तेनुं सदा ल त्रण गाउनुं देहमान ठे अने त्रण पट्योपमनुं पायु ठे. तिहां सदाकाल पहेलो आरो वत्तें ठे.

तथा निपध अने नीलवंत ए वे पर्यतो कक्षा तेनी चाले मेरु पर्वत ठे, ते मेरुनी चारे दिशि मांहेथी वै दिशे पूर्व महाविदेहनी सोल विजय ठे अने श्चिम दिशे पश्चिम महाविदेहनी सोल विजय ठे. ; चेहु मली वत्रीश विजयनुं एक महाविदेह नामे र्मजूमि क्षेत्र ठे.

ए रीते प्रथम जंबुद्वीपने विपे एक हेमवंत अने हरण्यवंत, वीजुं हरिवर्ष ने रम्यक, वीजुं देवकुरु ने उत्तरकुरु, ए त्रण जोमले मली ठक्षेत्र युगलिया नुष्यनां ठे ते अकर्मजूमिज कहीए, कारण के ए हत्रमां जे मनुष्य रहे ठे तेने प्रायः कर्म थोमां पागे ठे, केमके अस्ति, मसि ने कृपि ए त्रण वस्तु र्मबंधनुं कारण ठे ते वस्तु ए क्षेत्रोमां नथी, अने एक भरत, एक ऐरवत तथा एक महाविदेह मली त्रण क्षेत्र कर्मजूमिज ठे.

ए रीते वीजो धातकीखंरु छीप अने पुष्कर
 रनो अर्थ ए दोढ छीपमां प्रत्येके प्रत्येके एक
 दिशिण अने वीजो पश्चिम दिशिण मखी वे वे
 पर्वत ठे, अने ज्यां एक मेरु होय त्यां एक जरत, ए
 ऐरवत तथा एक महाविदेह, ए त्रण कर्मचू
 क्षेत्र होय अने पूर्वांक्त जंबुद्वीपनी पेटे ठ युग
 यानां क्षेत्र होय ते वारे वे जरत, वे ऐरवत, वे मह
 विदेह, ए ठ क्षेत्र कर्मचूमिनां अने वे हेमवंत,
 हिरण्यवंत, वे हरिवर्ष, वे रम्यक, वे देवकुरु अने
 उत्तरकुरु, ए सर्व मली वार युगलियानां क्षेत्र धातकी
 नामे वीजा छीपमां ठे अने तेटलांज वली पुष्करा
 नामे वीजा अर्धा छीपमां पण ठे, केमके ए वे
 छीपमां प्रत्येके वे वे मेरु ठे.

ए रीते ए अढी छीपनां क्षेत्रने एकठां करीए ते
 वारे त्रीश क्षेत्र अकर्मचूमिनां अने पंदर क्षेत्र कर्मचू
 मिनां थाय, सरवाले पीस्तालीश क्षेत्र मनुष्यनां अयां
 हवे वली उप्पन जेद वीजा देखाडे ठे. जंबुद्वीप
 हला जरत क्षेत्रना उत्तरने ठे हेमवंत नामे
 ठे. ते पूर्व दिशे अने पश्चिम दिशिण सत्रण सम
 पर्यंत सांवो ठे. ते पर्वतनी पूर्वा पश्चिम

देशे खण्ड समुद्र मध्ये वे वे दाढाळ नीकली ठे । वारे वे दिशिनी चार दाढाळ थइ, तेवीज रीते । वत क्षेत्रने दक्षिणने ठेडे शिखरी नामे पर्वत ।, ते पण पूर्व पश्चिम हेमवंतनी परे लांबो ठे. तेमांथी । ण हेमवंतनी रीते वे दिशिण मखी चार दाढाळ । समुद्रमां नीकली ठे. ए वे पर्वतनी आठ दाढाळ । ग्हेली एकेकी दाढाने विपे सात सात अंतरछीप ।, ते वारे आठ दाढाळने विपे ठप्पन अंतरछीप घया । ने विपे पण युगळिया रहे ठे, तेने अंतरछीपनां । नुप्य कहीए. ते मनुप्य एकांतरे आहार लीए ठे, । या तेमनां शरीरनी उंचाइ आठसो धनुप्यनी, थने । ल्योपमना असंख्यातमा जाग जेटखुं तेमनुं आयु ठे. । प्रमाणे मनुप्यना पीस्तालीश जेद पूर्वे कल्या तेनी । गथे ए अंतरछीपना ठप्पन जेद मेलवतां १०१ जेद । गय, तेने पर्याप्ता थने थपर्याप्ता ए वे प्रकारे गुणीए । वारे १०२ जेद थाय तथा वली एहीज गर्जज मनु- । यनां मल, मूत्र, श्लेष्म प्रमुख चोद स्थानकने । वेपे जे उपजे तेने संमूर्धिम मनुप्य कहीए. ते संमृ- । र्धिम मनुप्य सर्व अधुरी पर्याप्तिएज मरण पामे ठे, । ाटे ए थपर्याप्ताज होय, तेथी एना १०१ जेद पूर्वोक्त

२०२ नी सापे भेजयतां ३०३ जेद वाय ठे ॥ २॥
 दवे-चार निकायना देवोना जेद कहे ठे:-
 दसहा जवणाद्विर्ई, अष्ठविहा वाण-
 वंतरा हुंति ॥ जोश्मिया पंचविहा,
 छविहा वेमाणिया देवा ॥ १४ ॥

गाथा २४ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

दसहा=दश प्रकारना.

जवणाद्विर्ई=जवनाधिपति,

(जवनापति)

अष्ठविहा=अष्ट प्रकारना.

वाणवंतरा=वाणवंतर देवो.

जोश्मिया=ज्योतिरी.

पंचविहा=पांच प्रकारना.

छविहा=छे प्रकारना.

वेमाणिया=वैमानिक.

देवा=देवो.

॥, तेमां तेर पाथमा ठे, ते तेर पाथमाना वार
 आंतरा ठे, तेमांथी पहेलो अने ठेहो आंतरो
 मूकीने वाकीना दश आंतरा वचाखे रखा, ते मांहे
 एकेके आंतरे एकेका जवनपति देवोनी निकाय ठे,
 ते दश निकायमां प्रत्येके एक दक्षिणे अने एक उत्तरे
 नखी वे वे इंद्र ठे, ते वारे दश निकायना वीश इंद्र
 ठे. ए प्रथम जवनपति देवोने रहेवानुं स्थानक कळुं.

हवे ए वीजा व्यंतर निकायना देवो कहे ठे.
 (अष्टविद्वा वाणव्यंतरा हुंति के०) आठ प्रकारना
 वाणव्यंतर देवो ठे, तेमां व्यंतर देवोना आठ जेद
 ठे, ते आः—पिशाच, भूत, यक्ष, राक्षस, किन्नर,
 किंपुरुष, महोरग अने गंधर्व, तथा वीजा अणपत्री,
 पणपत्री, ऋषिवादी, भूतवादी, कंदित, महाकंदित,
 कोहंरु अने पतंग, ए आठ जेद जे ठे ते वाण-
 व्यंतर देवोना जाणवा.

मेरु पर्यंतना मूलमां सरखी पृथिवी ठे. त्यांथी
 मांमी नीचे जइए ते वारे (१०००००) योजन रत्नप्रजा
 पृथिवीना तखीया लगण थाय, तेमांथी एक हजार
 योजन उपर अने एक हजार योजन नीचे मूकीए,
 वाकी (१९००००) योजनमां पूर्वोक्त तेर पाथमा ठे, तेमां

२०२ नी साथें मेलवतां ३०३ जेद थाय ठे ॥ २३ ॥
 हवे चार निकायना देवोना जेद कहे ठे:-
 दसहा जवणाहिवई, अठविहा वाण-
 वंतरा हुंति ॥ जोइसिया पंचविहा,
 छुविहा वेमाणिया देवा ॥ २४ ॥

गाथा २४ मीना वूटा शब्दना अर्थ.

दसहा=दश प्रकारना.

जवणाहिवई=जवनाधिपति,
 (जवनपति).

अठविहा=आठ प्रकारना.

वाणवंतरा=वाणव्यंतर देवो.

हुंति=ठे.

जोइसिया=ज्योतिपी.

पंचविहा=पांच प्रकारना.

छुविहा=त्रे प्रकारना.

वेमाणिया=वैमानिक.

देवा=देवो.

अर्थ:- जवनपति, व्यंतर, ज्योतिष्क तथा
 निक, ए चार प्रकारना जे देव ठे तेउमांना (२३)
 जवणाहिवई के०) जवनाधिपति देवोना दश
 ठे, ते आ:-असुरकुमार, नागकुमार, सुव
 विद्युत्कुमार, अग्निकुमार, ह्रीपकुमार, उदायकु
 दिशिकुमार, वायुकुमार तथा स्तनितकुमार, ए
 जेद कहा. हवे एनुं रहेवानुं स्थान कहे ठे:
 नामे प्रथम नरकनुं दस जाणपणे १००००० यो.

तेमां तेर पाथना ठे, ते तेर पाथमाना वार
 मांतरा ठे, तेमांथी पहेलो अने ठेहो आंतरो
 मूकीने वाकीना दश आंतरा वचाखे रखा, ते मांहे
 एकेके आंतरे एकेका जवनपति देवोनी निकाय ठे,
 दशे निकायमां प्रत्येके एक दक्षिणे अने एक उत्तरे
 मली ये ये इंद्र ठे, ते वारे दश निकायना वीश इंद्र
 ठे. ए प्रथम जवनपति देवोने रहेवानुं स्थानक कछुं.

हवे ए वीजा व्यंतर निकायना देवो कहे ठे.
 (अष्टविदा वाणवंतरा हुंति के०) आठ प्रकारना
 वाणव्यंतर देवो ठे, तेमां व्यंतर देवोना आठ जेद
 ठे, ते आः—पिशाच, ऋत, यक्ष, राक्षस, किन्नर,
 किंपुरुष, महोरग अने गंधर्व, तथा वीजा अणपत्री,
 पणपत्री, ऋषिवादी, ऋतवादी, कंदित, महाकंदित,
 कोहंरु अने पतंग, ए आठ जेद जे ठे ते वाण-
 व्यंतर देवोना जाणवा.

मेरु पर्वतना मूलमां सरखी पृथिवी ठे. त्यांथी
 मांकी नीचे जइए ते वारे (१०००००) योजन रत्नप्रजा
 पृथिवीना तखीया लगण थाय, तेमांथी एक हजार
 योजन उपर अने एक हजार योजन नीचे मूकीए,
 वाकी (१३००००) योजनमां पूर्वोक्त तेर पाथना ठे, तेमां

दश जवनपतिना देवो रहे ठे, अने २ : १७। ५०६
 योजन मूक्या ठे तेमांथी वली सो योजन हेठ
 सो योजन उपर मूकी वाकी आठसो योजन
 तेमां आठ व्यंतरनी निकाय ठे. ए आठ
 पण दक्षिण अने उत्तर दिशि मली एकेकी
 वे वे इंद्र ठे, ते वारे सोल इंद्र व्यंतर देवोना
 वली उपरला जे एकसो योजन मूक्या ठे तेमांथी
 दश योजन उपर तथा दश योजन नीचे
 याकी एंडी योजन रहे तेमां आठ प्रकारना
 व्यंतर देवो रहे ठे. एमां पण पूर्वोक्त रीते एके
 निकायने विषे वे वे इंद्र गणतां सोल इंद्र
 तर देवोना ठे. सय मली वे प्रकारना व्यंतर देवो
 यत्रीश इंद्र ठे. तेनी साथे पूर्वोक्त जवनपति देवो
 यीश इंद्र मेलवीए ते वारे पावन इंद्र थाय.

द्वे श्रीजा ज्योतिषी देवोनी निकायना दे
 कहे ठे. (जोड़मिया पंचविहा के०) ज्योतिष
 देवोना पांच जेद ठे, ते थाः—चंद्र, सूर्य, मह, नद
 तथा नाग. ते फरी वे प्रकारना ठेः— एक घर
 श्रीजा स्थिर, तेमां जे मनुष्यदेअने विषे ज्योति
 ठे ते घर गटये अस्थिर गदाकाय फरता रहे

रने जे मनुष्यदेवत्री बहार ठे ते स्थिर ठे, केमके
 मनां विमान फरतां नथी. जे ज्यां ठे ते त्यां स्थिर
 ह्यां ठे. एना पांच जेदमांथी एक चंद्रमा थने
 जीजो सूर्य, ए वेने इंद्रपदवी ठे; धीजाने इंद्र-
 दवी नथी. मेरुने मूले संज्रूतला पृथ्वी थकी
 सातसें नेवुं योजन उंचा जइए तिहां तारानां विमान
 १, तिहांथी दश योजने सूर्यनुं विमान ठे, तिहांथी
 ११ योजने चंद्रमानुं विमान ठे, तिहांथी चार
 योजन उंचा नक्षत्रनां विमान ठे, तेथी उंचा सोल
 योजनमां वली जूदा जूदा ग्रहनां विमान ठे. ए रीते
 पर्ये मली सातसें नेवुं योजनथी उपरे एकसो दश
 योजनमां ज्योतिषी देव रहे ठे.

द्वे घोथा वैमानिक देवोनी निकायना देवो कहे
 ठे. (पुविहा वैमाणिया देवा केण) वैमानिक
 देवोना ये जेद ठे, ते कहे ठे. एक तो जे श्रीती-
 र्थकरादिकना पांच कल्प एटले आचार जाणवा,
 माटे एने कल्पोपपद्म देवो कहीए. ते देवता सौधर्म,
 ईशानादि धार देवलोकना जेदे फरी धार प्रकारे
 ठे. ते धार देवलोकमां वली आठ देवलोक पर्यंत
 तो प्रत्येके एकेको इंद्र ठे, थने नवमा तथा दशमा

ए वे देवल्लोके एक इंद्र ठे, अने अग्नीयारमा चारमा ए वे देवल्लोके पण एक इंद्र ठे. ए री चार देवल्लोकना मली दश इंद्र ठे, अने पूर्वे जव पतिना वीश तथा व्यंतरना वत्रीश अने ज्योतिपीः वे मली चोपन इंद्र कल्या तेनी साथे ए दश इंद्र मेखवीए ते वारे सर्व मली चोसठ इंद्र थाय. सर्वे कल्पोपपन्न देवता कहेवाय.

हवे वीजा जे कल्प एटले आख्या गयानो आचा तणे करी रहित ठे तेने कल्पातीत देवो कहीए तेना वली वे जेद ठे. एक तो नव अवेयकना देव अने वीजा पांच अनुत्तर विमानना देवो जाणवा.

हवे ए कल्पोपपन्न तथा कल्पातीत देवोन स्थानक कहे ठे. चौद राजल्लोक ठे तेमां सात राज नीचे साते नारकीए करी पूर्यो ठे अने सात राज उंचो ठे. ए चौद राजल्लोक पुरुपने आकारे ठे, तेम नातिने स्थानके मनुष्यल्लोक ठे अने मेरुने मूले संजु तला पृथिवी ठे, त्यांची सातसें नेचुं योजनची मांकीने नवसें योजन पर्यंत उंचा ज्योतिपी देवो रहे ठे, तेग पत्री एक राजने आशरे उंचा जइए तिहां दक्षिण दिशे सौधर्म देवल्लोक अने उत्तर दिशे ईशान देवल्लोक

ए रीते वे देवलोक जोमाजोडे ठे. तेवारे वली त्रीजो सनत्कुमार दक्षिण दिशि ए अने चोथो माहेंद्र उत्तर दिशे, ए रीते वे देवलोक जोमाजोडे ठे. तेवार पठी वली पांचमो ब्रह्म देवलोक, ठाणे खांतक, सातमो शुक्र, आठमो सहस्रार, ए चार देवलोक अनुक्रमे एक एकनी उपर केटले केटले आंतरे एकला एक-खाज ठे. तेवार पठी वली केटलाएक उंचा जइए त्यां नवमो आनत अने दशमो प्राणत ए वे देव-लोक दक्षिण अने उत्तरे जोमाजोडे ठे. तेवार पठी वली पण केटलाएक उंचा जइए तेवारे अग्नीया-रमो आरण अने वारमो अच्युत ए वे देवलोक दक्षिण अने उत्तर दिशे जोमाजोडे ठे. तेवार पठी वली केटलाएक उंचा जइए तेवारे चौद राजलोक-रूप पुरुपना गलाने स्थानके नव भैवेयक ठे. तेवार पठी वली केटलेक उंचे पांच अनुत्तर विमान ठे. तेवार पठी चौद राजलोकरूप पुरुपना खळाटने ठेकाणे सिद्धशिखा ठे, ते स्फटिक रत्ननी परे निर्मल ठे, तिहां सिद्धना जीवो रक्षा ठे. एम ए देवताने रहेवानां स्थानक कक्षां. हवे इहां वली त्रण प्रकारना किद्विपिया देवो तथा नव प्रकारना

लोकांतिक देवों ठे तेने रहेवानां स्थानक
 घताये ठे. त्यां प्रथम किट्विपिया देवोंनां स्थान
 कहे ठे. एक तो पहेला थने श्रीजा देवलोकने
 नीचे त्रण पद्मोपमना आयुवाला रखा ठे थने
 श्रीजा वली श्रीजा तथा चौथा देवलोकनी नीचे
 त्रण सागरोपमना आयुवाला रखा ठे, तथा श्रीजा
 वली पांचमा देवलोकनी नीचे तेर सागरोपमन
 आयुवाला रखा ठे. ए त्रण प्रकारना किट्विपिय
 देवो चंमालप्रायः जाणवा तथा वली पांचमा देव
 लोकने ठेडे उत्तर थने पूर्वनी थन्यंतर कृष्णरा
 जीमां नव प्रकारना लोकांतिक देवो रहे ठे, ए
 थाठ सागरोपमनुं आयु ठे.

ए सर्व देवोना वधा मली एकसोने थछाणुं जे
 शास्त्रोमां कहा ठे, ते था प्रमाणेः—नवनपतिन
 श जेद, चर ज्योतिपीना पांच जेद, स्थिर ज्योति
 पीना पांच जेद, वेताढ्यने विषे रहेनारा तिर्यग्ज
 जेक देवोना दश जेद, नारकी जीवोने दुःख थाप
 नारा परमाधामीना पंदर जेद, व्यंतरना थाठ जेद
 वाणव्यंतरना थाठ जेद, किट्विपियाना त्रण जेद
 लोकांतिकना नव जेद, चार देवलोकना चार जेद.

(४९)

नव अवेयकना नव जेद, पांच अनुत्तर विमानोना
पांच जेद, ए सर्व मली नवाणुं जेद थया. एने
पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता ए वे जेदे गुणतां एकसो ने
अछाणुं जेद थाय ठे ॥ २४ ॥

ए रीते पूर्वोक्त तिर्यचना अमृतालीश, नारकीना
चौद, मनुष्यना ऋणसें ने ऋण तथा देवताना एकसो
ने अछाणुं मली जीवोना ५६३ जेदो थया. एम
चौद राजलोकमां जीवादिक ठ ड्रव्य ठे, तेमां एक
जीव ड्रव्यना एक संसारी अने बीजा सिद्ध ए वे
जेद पूर्वे कक्षा हता, तेमांथी संसारी जीवोना पांचसें
वेसठ जेद संक्षेपे कही देखाड्या, ए संसारी
जीवोना विचार कखो.

हवे बीजा सिद्ध जीवोना जेद कहे ठे:-
सिद्धा पनरस जेया, तिष्ठ अतिवाइ
सिद्धजेणं ॥ एए संखेवेणं, जीववि-
गप्पा समस्काया ॥ २५ ॥

गाथा २५ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

सिद्धा=सिद्ध.
पनरस=पंदर.
बी. ४

जेया=जेदो.
तिष्ठ=तीर्थकर.

(५०)

अतिघाट्=अतीर्थकरादि. | जीवविगप्पा=जीवना विक
सिद्धजेएणं=सिद्धना जेदे करी. | (जेदे)
एए=ए. | समस्काया=कह्या.
संखेवेणं=संक्षेपयी.

अर्थः—(सिद्धा के०) सिद्ध ते सर्वे कमं
मुक्त थयेला जीवो, तेना (तिष्ठ अतिघाट् के
तीर्थकर तथा अतीर्थकरादि (सिद्धजेएणं के
सिद्धना जेदे करी (पनरस जेया के०) पंदर
थाय ठे. ते पंदर जेदनां नाम नव तत्त्वना वासा
बोध थकी जाणवां. (एए संखेवेणं के०) ए पूर्वो
सर्व संक्षेपे करीने (जीवविगप्पा के०) जीव
विकल्प एटले जेद ते (समस्काया के०)
प्रकारे कहा ठे ॥ १५ ॥

हवे जे आगल कहेवा योग्य ठे ते मूल
अंधकर्ता पोतेज गाथा वडे कहे ठे.

एएसिं जीवाणं, सरीरमाऊ ठिई सका-
यंमि ॥ पाणा जोणिपमाणं, जेसिं जं
अत्ति तं जणिमो ॥ १६ ॥

(५१)

गाथा २६ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

एएसिं जीवाणं=ए जीवोनुं.

सरीरं=शरीर.

आऊ=आयुष्य.

विई=स्थिति.

सकायंमि=पोतानी कायने विपे.

पाणा=प्राण.

जोणि=योनि.

पमाणं=प्रमाण.

जेसिं=जेमनुं.

जं=जेटयुं.

अत्थिय=ठे.

तं जणिमो=तेटयुं कहीशुं.

शास्त्रान्तरे ज्ञेयं विदितं
तत्र ०.१००२
श्रीकान्द, (राजपुत्राता)

अर्थः—(एएसिं के०) ए पूर्वोक्त एकेंद्रियादिक
(जीवाणं के०) जीवोना एक (सरीरं के०)
शरीरनुं प्रमाण, वीजुं (आऊ के०) जघन्यथी
तथा उत्कृष्टथी आयुष्यनुं प्रमाण, वीजुं (विई
सकायंमि के०) एकेंद्रियादिक जीवो मरण पामीने
फरी त्यांज उत्पन्न धाय एवी जे स्वकायस्थिति तेनुं
प्रमाण, चोथुं (पाणा के०) इंद्रियादिक दश
प्राणोनुं प्रमाण, पांचमुं (जोणिपमाणं के०)
चोराशी स्रष्ट योनि मांहेली कया कया जीवोमां
केटली केटली योनिठ द्योय तेनुं प्रमाण, ते (जेसिं
जं अच्चि के०) जे जे जीवोनुं जेटयुं ठे (तं जणिमो
के०) ते जीवोनुं तेटयुं अमे कहीशुं ॥ २६ ॥

(५१)

त्यां प्रथम शरीरना प्रमाणनो प्रकार कहे ठे:-
 अंगुल असंख जागो, सरीरमेगिं-
 दियाण सवेसिं ॥ जोयण सहस्स-
 महियं, नवरं पत्तेय रुक्काणं ॥ १७ ॥

गाथा १७ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

अंगुल=अंगुलना.

असंख=असंख्यातमा.

जागो=जाग जेटळुं.

सवेसिं एगिंदियाण=सर्वे एकें-
 द्रिय जीवोनां.

जोयण=योजन.

सहस्सं=हजार.

अहियं=अधिक.

नवरं=विशेष.

पत्तेय रुक्काणं=प्रत्येक वन-
 तिन

अर्थ:- (सवेसिं एगिंदियाण सरीरं के०) ए
 सूक्ष्म तथा चादर पृथ्वीकाय प्रमुख एकेंद्रिय जीवो
 शरीरोनुं प्रमाण (अंगुल असंख जागो के०) अंगुल
 असंख्यातमा जाग जेटळुं होय ठे, (नवरं के०
 पण एटळी विशेषता ठे जे (पत्तेय रुक्काणं के०) प्रत्ये
 वनस्पतिना शरीरनुं प्रमाण (जोयण सहस्समहि
 के०) एक हजार योजनथी कांश्क अधिक हो
 ठे. ते समुद्रादिकने विषे उत्तेषांगुल प्रमाण हज
 योजनना उंठा पाणीमां पद्मनास होय ठे तथा १

(५३)

ब्रह्मी ह्रीपथी वहार एवी लताउं पण होय ठे. ब्रह्मीं यद्यपि सामान्यपणे पृथ्वीकायादिक एकेंद्रिय जीवोनां शरीरोनुं प्रमाण अंगुलनो असंख्यातमो जाग मात्र कळुं ठे, तथापि संग्रहिण्यादिकने विषे विशेषे करी जाणवामां आवे ठे के अंगुलना असंख्यातमा जागना पण असंख्य जेद ठे. एवी रीते ते एकेंद्रियना शरीरनुं प्रमाण कळुं.

ह्रवे ह्रींद्रियादिक विकलेंद्रिय जीवोनां शरीरोनुं प्रमाण कहे ठे:-

वारस जोयण तिन्ने, - व गाउआ जोयणं च अणुकमसो ॥ वेइंदिय तेइंदिय, चउरिंदिय देहमुचत्तं ॥ १७ ॥

गाथा १७ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

वारस=वार.
जोयण=योजन.
तिन्नेय=प्रण.
गाउआ=गाउ.

जोयणं=एक. योजन.
अणुकमसो=अनुक्रमे.
देहं=शरीर.
उचत्तं=उंचपणुं.

संप्यक्षेत्रनी वहार रहेला (वेइंदिय केण)
जीवनां शरीरनी उंचाई (वारस

(५२)

त्यां प्रथम शरीरना प्रमाणनो प्रकार कहे ठे:-

अंगुल असंख जागो, सरीरमेगि-
दियाण सवेसिं ॥ जोयण सहस्स-
महियं, नवरं पत्तेय रुक्काणं ॥ १७ ॥

गाथा १७ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

अंगुल=अंगुलना.

असंख=असंख्यातमा.

जागो=जाग जेटळुं.

सवेसिं एगिंदियाण=सर्वे एकें-

द्रिय जीवोनां.

जोयण=योजन.

सहस्सं=हजार.

अहियं=अधिक.

नवरं=विशेष.

पत्तेय रुक्काणं=प्रत्येक वनस्प-

तिना.

अर्थ:- (सवेसिं एगिंदियाण सरीरं के०) सर्वे
सूक्ष्म तथा वादर पृथ्वीकाय प्रमुख एकेंद्रिय जीवोनां
शरीरोनुं प्रमाण (अंगुल असंख जागो के०) अंगुलना
असंख्यातमा जाग जेटळुं होय ठे, (नवरं के०)
पण एटली विशेषता ठे जे (पत्तेय रुक्काणं के०) प्रत्येक
वनस्पतिना शरीरनुं प्रमाण (जोयण सहस्समहियं
के०) एक हजार योजनथी कांश्क अधिक होय
ठे. ते समुद्रादिकने विषे उत्सेधांगुल प्रमाण हजार
योजनना उंमा पाणीमां पद्मनाल होय ठे तथा आ

शंखादिक

(५४)

जोयण के०) द्वार योजननी होय ठे, अढी छीपनी बहा
रहेला (तेइंद्रिय के०) कर्णशृंगालादिकं तेइंद्रिय जं
वोनां शरीरनी उंचाइ (तिन्नेव गाजआ के०) त्र
गाजनी होय ठे, (च के०) तथा अढी छीपनी बहा
रहेला (चउरिंद्रिय के०) त्रमरादिक चौरिंद्रि
जीवोनां (देहमुच्चत्तं के०) शरीरनुं उंचपणुं (जोय
के०) एक योजननुं होय ठे. (अणुकमसो के०
गाथाना पदना अनुक्रमे एटले वेइंद्रियने चार योज
वगेरे कहेवा ॥ १७ ॥ ए विकलेंद्रिय जीवोनां शरी
रनुं प्रमाण कह्युं.

हवे नारकी आदिक पंचेंद्रिय जीवोनां
शरीरोनुं प्रमाण कहेतो थको प्रथम नारकी
जीवोनां शरीरनुं प्रमाण कहे ठे.

धणुसयपंच पमाणा, नेरइया सत्तमाइ
पुढवीए ॥ तत्तो अइइइणा, नेया रय-
णप्पहा जाव ॥ १८ ॥

गाथा १८ मीना वूटा शब्दना अर्थ.

धणु=धनुष्य.

सयपंच=पांचसे.

पमाणा=प्रमाण.

नेरइया=नारकीउं.

(५५)

इ=सातमी आदि.

र=पृथ्वीने विषे.

तेथी.

णा=अर्धा अर्धा उंठा.

नेया=जाणवुं.

रयणप्पहा=रक्षप्रजा.

जाय=ज्यांसुधी.

अर्थः—(सत्तमाइ पुढवीए के०) तमस्तमःप्रजा
री सातमी आदि नरकपृथ्वीमां रहेनारा
इया के०) नारकीउंनां शरीरोनुं प्रमाण आवो

ठेः—(धणुसयपंच प्रमाणा के०) सातमी

।ना नारकीउंनां शरीरोनुं प्रमाण पांचसें धनुष्य

ती उंचाइनुं ठे. एम अनुक्रमे (तत्तो अरुडूणा

) तेथी अर्थ अर्थ संख्या ऊणी करवी,

१ अढीसें धनुष्य जेटखा प्रमाणनुं शरीर ठी

।ना नारकीउंनां शरीरोनुं होय ठे. सवासो

य उंचाइनुं प्रमाण पांचमी पृथ्वीना नारकी-

शरीरोनुं होय ठे. सामा वासठ धनुष्य उंचा-

प्रमाण चोथी पृथ्वीना नारकीउंनां शरीरोनुं

। ठे. सवा एकत्रीश धनुष्य उंचाइनुं प्रमाण

री पृथ्वीना नारकीउंनां शरीरोनुं होय ठे. सामा

। धनुष्य अने वार अंगुल उंचाइनुं प्रमाण

री पृथ्वीना नारकीउंनां शरीरोनुं होय

(५७)

हुंति=वे.

धनुष=धनुष्य.

पुटुत्तं=पृथक्त्व, वेधी नय सुधी.

परिक्षु=पक्षीनुं.

शुयचारी=शुजपरिसर्प.

गाठञ्च=गाठ.

गाथा ३१ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

सयरा=लेखर.

शुयगा=शुजपरिसर्प.

मिता=प्रमाणवादा.

समुष्टिमा=संमूर्ष्टिम.

चष्टप्पया=चार पगवादा.

नखिया=कदा वे.

गाथा ३२ मी पूर्वार्धना वृटा शब्दना अर्थ.

उधेव=निधे ठ.

गाठञ्चाइं=गाठ.

गप्रया=गर्जज.

मुण्येयया=जाणया.

अर्थः—तिर्यच जीवो गर्जज अने संमूर्ष्टिम ए वे प्रकारना होय ठे, तेमां गर्जजना शरीरनुं प्रमाण आवी रीतेः—(मछा उरगा य सदस्स जोयण भाणा केः) मत्स्य अने उरःपरिसर्पनां शरीरनुं प्रमाण एक हजार योजननुं होय ठे. एवां मोटां मत्स्यो स्वयंचूरमण समुद्रमां होय ठे. अने एवा उरःपरिसर्पों अढी छीपची घटार होय ठे. (परिक्षु धनुष पुटुत्तं केः) पक्षीनुं शरीरनुं प्रमाण धनुष्य पृथक्त्व गटसे वे धनुष्यची लक्ष्णे नय धनुष्य

सुधी होय ठे, अने (त्र्यचारी गात्र्य पुद्गलं के०)
 गोधादिक त्र्यपरिसर्पना शरीरं प्रमाण गव्युक्ति
 पृथक्त्व एतले वे गात्र्यी मांकी नव गात्र सुधी होय.
 एवधा जीवो (गज्या हुंति के०) गर्जज ठे ॥ ३० ॥
 हवे संमूर्धिमनां शरीरं प्रमाण आची रीतिः-
 (त्र्यरा त्र्यगा धनुष्य पुद्गलं के०) खेचर एतले
 पक्षीं अने त्र्यग एतले त्र्यपरिसर्पनां शरीरो
 प्रमाण धनुष्य पृथक्त्व एतले वे धनुष्यी मांकीने न
 धनुष्य सुधी होय ठे, तथा (उरगा य जोषण पुद्गलं
 के०) उरग एतले उरःपरिसर्पनां शरीरं प्रमा
 योजन पृथक्त्व एतले वे योजन्यी मांकीने न
 योजन सुधी होय ठे, अने (चतुष्पया गात्र
 पुद्गलं मिना के०) चतुष्पद एतले चार पगवा
 जीवोनां शरीरं प्रमाण गात्र पृथक्त्व एतले
 गात्र्यी मांकीने नव गात्र सुधी होय ठे, ए
 रीने (समुद्रिमा त्र्यया के०) संमूर्धिम त्र्य
 जीवोनां शरीरं प्रमाण कर्णुं ठे. कंटलांक पु
 कोनां "त्र्यगा उरगा य जोषण पुद्गलं"
 गात्र ठे, ए प्रमाण अर्थ करतां त्र्यपरिसर्पनां
 रं प्रमाण योजन पृथक्त्व आय ठे ते ...मी

(५९)

रथी, केमके प्रज्ञापना तथा संप्रहिष्णादि सूत्रोथी
विरुद्ध ठे ॥ ३१ ॥ थने (चतुष्पया गप्रया ठचेव
गाठथाइं के०) गर्जज चतुष्पद जीवोनां शरीरोनुं
प्रमाण उत्कृष्टथी ठ गाठनुंज (मुणोयवा के०) मनाय
ठे. एवां मोटां शरीरना दस्तीठ देवकुर्वादिक युग-
खियानां क्षेत्रोमां द्योय ठे.

द्वे पंचेंद्रिय मनुष्यनां शरीरनुं प्रमाण
गाथाना उत्तरार्थ वडे कहे ठे:-

कोस तिगं च मणुस्सा, उक्कोस सरीर
माणेणं ॥ ३२ ॥

गाथा ३२ मी उत्तरार्थना वृटा शब्दना थर्थ.

कोस=गाठ.

तिगं=त्रण.

मणुस्सा=मनुष्य.

उक्कोस=उत्कृष्ट.

माणेणं=प्रमाण.

थर्थ:- (मणुस्सा उक्कोस सरीर माणेणं के०)
उत्कृष्टथी मनुष्यनां शरीरनुं प्रमाण (कोस तिगं
के०) त्रण कोशनुं द्योय ठे. ते देवकुर्वादिक
क्षेत्रोना युगखिया जाणवा ॥ ३२ ॥ ए. मनुष्यनां
देहमान कक्षां.

(६०)

हवे देवोनां खाजाविक शरीरोनुं प्रमाण कहे वे-
ईसाणंत सुराणं, रयणीउं सत्त हुंति
उच्चत्तं ॥ डुग डुग डुग चउ गेवि,-
जाणुत्तरे इक्किक् परिहाणी ॥ ३३ ॥

गाथा ३३ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

ईसाणंत=(वीजा) ईशान देव-

लोकना अंत सुधीना-

सुराणं=देवताउंनां.

रयणीउं=हाय.

सत्त=सात.

हुंति=होय वे.

उच्चत्तं=उंचाइ.

डुग=वे.

चउ=चार.

गेविक्का=(नव) त्रैवेयक.

आणुत्तरे=(पांच) अनुत्तरमां

इक्किक्=एक एक.

परिहाणी=उंचुं करवुं.

अर्थः—(ईसाणंत सुराणं के०) वीजा ईशान देव
लोकना अंत सुधी जे जवनपति, व्यंतर तय
ज्योतिष्क देव वे तेउंनां शरीरोनी (उच्चत्तं के०)
उंचाइ (सत्त रयणीउं हुंति के०) सात हायर्न
होय वे. त्यारपत्री “डुग डुग डुग चउ गेविक्का
आणुत्तरे इक्किक् परिहाणी” अनुक्रमे एकेक हा

टाकतां जवुं; जेमके सनलुमार अने माहेंद्र ए
 ग के०) छिक एटसे घसे देवलोकमांना
 वोनां शरीरोनी जंचाघनुं प्रमाण ठ हाथनुं होय
 , ब्रह्म अने सांतक ए (दुग के०) वे देव-
 कमां पांच हाथ होय ठे, शुक्र अने सहस्रार ए
 दुग के०) वे देवलोकमां चार हाथ होय ठे, ए
 ए छिक कही अने आनत, प्राणत, आरण तथा
 प्युत ए (चउ के०) चार देवलोकमां प्रण हाथ
 होय ठे, (गेविज्ज के०) नव अवेयकमां वे हाथ
 होय ठे, अने (अणुत्तरे के०) पांच अनुत्तरवासी
 लोकमांना देवोनां शरीरोनुं प्रमाण एक हाथनुं
 होय ठे. ए रीते (इक्षिः परिदाणी के०) एकेक
 हाथनी हाणी करतां जवुं ते चारे पूर्वोक्त मान थाय.
 ए सर्व जीवोनां शरीरोनुं प्रमाण उत्सेधांगुलनी रीते

जु ॥ ३३ ॥

हवे जीवोना आउखानुं धीजुं छार कहे ठे.
 वावीसा पुढवीए, सत्तय आउस्स ति-
 न्नि वाउस्स ॥ वास सहस्सा दस तरु,-
 गणाण तेज तिरत्ताऊ ॥ ३४ ॥

श्री शिवाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः
श्रीगणेशाय नमः	श्रीगणेशाय नमः

अर्थः—(ईशानं सुरायं के) श्रीगणेशाय नमः
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

घटामतां जतुं; जेमके सनत्कुमार अने माहेंद्र ए
 डुग के०) छिक एटले वने देवलोकमांना
 देवोनां शरीरोनी उंचाश्नुं प्रमाण ठ हाथनुं होय
 ठे, ब्रह्म अने खांतक ए (डुग के०) वे देव-
 लोकमां पांच हाथ होय ठे, शुक्र अने सहस्रार ए
 (डुग के०) वे देवलोकमां चार हाथ होय ठे, ए
 त्रण छिक कही अने आनत, प्राणत, आरण तथा
 अच्युत ए (चउ के०) चार देवलोकमां त्रण हाथ
 होय ठे, (गेविङ्ग के०) नव त्रैवेयकमां वे हाथ
 होय ठे, अने (अणुत्तरे के०) पांच अणुत्तरवासी
 देवलोकमांना देवोनां शरीरोनुं प्रमाण एक हाथनुं
 होय ठे. ए रीते (इक्किः परिहाणी के०) एकेक
 हाथनी हाणी करतां जतुं ते वारे पूर्वोक्त मान थाय.
 ए सर्व जीवोनां शरीरोनुं प्रमाण उत्सेधांगुलनी रीते
 जाणवुं ॥ ३३ ॥

द्वे जीवोना आउखानुं वीजुं छार कहे ठे.
 वावीसा पुढवीए, सत्तय आउस्स ति-
 न्नि वाउस्स ॥ वास सदस्सा दस तरु-
 गणाण तेउ तिरत्ताऊ ॥ ३४ ॥

इंद्रियाणं तु ॥ अठणापन्न दिणाइं,
चउरिंदीणं तु ठम्मासं ॥ ३५ ॥

गाथा ३५ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

साणि=वर्ष.

तु=तो.

रस=वार.

अठणापन्न=अठणपचास.

आळ=आयुष्य.

दिणाइं=दिवस.

इंद्रियाणं=चेन्द्रिय जीवोनुं.

चउरिंदीणं=चतुरिंदिय जीवोनुं.

ठम्मासं=तेन्द्रिय जीवोनुं.

ठम्मासं=ठ महीना.

अर्थः—(चिंद्रियाणं वारसाळ वासाणि के०)
चेन्द्रिय जीवोनुं उल्लृष्टथी वार वर्षनुं आयुष्य होय
ठे, (तिंद्रियाणं तु के०) तेन्द्रिय जीवोनुं आयुष्य
(अठणापन्न दिणाइं के०) अठणपचास दिवसनुं होय
ठे अने (चउरिंदीणं तु के०) चतुरिंदिय जीवोनुं
आयुष्य (ठम्मासं के०) ठ महीनानुं होय ठे. तेमज
ए सर्व जीवोनुं जघन्यथी पूर्ववत् अंतर्मुहूर्त्तनुं आयुष्य
होय ठे ॥ ३५ ॥ ए विकलेंद्रियनुं आयुष्य कलुं.

हवे पंचेंद्रिय जीवोनुं उल्लृष्टथी आयुःप्रमाण कहे ठेः-

सुर नेरइयाण ठिई, उकोसा सागराणि
तित्तीसं॥चउपय तिरिय मणुस्सा,तिन्नि-

गाथा ३४ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

वावीसा=वावीश.

पुढवीए=पृथ्वीकाय.

सत्तय=सात.

आउस्स=अप्काय.

तिन्नि=त्रण.

वाउस्स=वायुकाय.

वास=वर्ष.

सहस्सा=हजार.

दस=दश.

तरु=प्रत्येक वनस्पति.

गणाण=ममूह.

तेउ=तेउकाय.

निरित्ता=त्रण अहोरात्र.

आऊ=आयुष्य.

अर्थः—(पुढवीए वावीसा के०) पृथ्वीकाय जीव
 आयु उत्कृष्टयी वावीश हजार वर्षनुं होय ठे, (स
 आउस्स के०) अप्काय जीवोनुं आयु सात हज
 वर्षनुं, (वाउस्स तिन्नि के०) वायुकाय जीवो
 आयु त्रण हजार वर्षनुं, (तरुगणाण के०) प्रत्ये
 वनस्पतिसमूहनुं आयुष्य (दस सहस्सा वा
 के०) दश हजार वर्षनुं होय ठे अने (तेउ ति
 ताऊ के०) तेजस्काय जीवोनी उत्कृष्ट आयुःस्थि
 त्रण अहोरात्रनी होय ठे अने ए वधा जीवो
 जघन्ययी अंतर्मुहूर्त्त आयुष्य होय ठे ॥ ३४ ॥

हवे विकलेंद्रिय जीवोनुं आयु कहे ठे.

वासाणि वारसाऊ, विइंदियाणं ति-

इंद्रियाणं तु ॥ अठणापन्न दिणांश्च,
चतुरिंद्दीणं तु वम्मासं ॥ ३५ ॥

गाथा ३५ मीना वृदा शब्दना अर्थ.

साणि=घर.

रस=घार.

गठ=आयुष्य.

इंद्रियाणं=वेन्द्रिय जीवोनुं.

इंद्रियाणं=तेन्द्रिय जीवोनुं.

तु=तो.

अठणापन्न=अठणपचास.

दिणांश्च=दिवस.

चतुरिंद्दीणं=चतुरिंद्रिय जीवोनुं.

वम्मासं=ठ महीना.

अर्थः—(विइंद्रियाणं घारसाऊ वासाणि के०)
वेन्द्रिय जीवोनुं उत्कृष्टथी घार वषेनुं आयुष्य होय
ठे, (तिइंद्रियाणं तु के०) तेन्द्रिय जीवोनुं आयुष्य
(अठणापन्न दिणांश्च के०) अठणपचास दिवसनुं होय
ठे अने (चतुरिंद्दीणं तु के०) चतुरिंद्रिय जीवोनुं
आयुष्य (वम्मासं के०) ठ महीनानुं होय ठे. तेमज
ए सर्व जीवोनुं जपन्यथी पूर्ववत् अंतर्मुहूर्त्तनुं आयुष्य
होय ठे ॥ ३५ ॥ ए विकलेन्द्रियनुं आयुष्य कथुं.

हये पंचेन्द्रिय जीवोनुं उत्कृष्टथी आयुःप्रमाण कहे ठे:-

सुर नेरइयाण तिई, उक्कोसा सागराणि
तित्तीसं॥चउपय तिरिय मणुस्सा,तिन्नि-

गाथा ३४ मीना वृटा शब्दना

वावीसा=वावीश.

पुढवीए=पृथ्वीकाय.

सत्तय=सात.

आउस्म=अप्काय.

तिन्नि=त्रण.

वाउस्स=वायुकाय.

वास=वर्ष.

सहस्मा=हजार.

दस=दश.

तरु=प्रत्येक.

गणाण=मनु.

तेउ=तेउका.

तिरित्ता=व.

आऊ=आऊ.

अर्थः—(पुढवीए वावीसा के०) पृथ्वी
 आयु उत्कृष्टथी वावीश हजार वर्षनुं ह
 आउस्स के०) अप्काय जीवोनुं आयु
 वर्षनुं, (वाउस्स तिन्नि के०) वायुका
 आयु त्रण हजार वर्षनुं, (तरुगणाण के०
 वनस्पतिसमूहनुं आयुप्य (दस सहस्स
 के०) दश हजार वर्षनुं होय ठे अने (ते
 त्तऊ के०) तेजस्काय जीवोनी उत्कृष्ट आ
 त्रण अहोरात्रनी होय ठे अने ए वधा
 जघन्यथी अंतर्मुहूर्त्त आयुप्य होय ठे ॥ ३४

हवे विकलेंद्रिय जीवोनुं आयु कहे ठे
 वासाणि वारसाऊ, विंशदियाणं ।

उल्कृष्टधी (तित्तीसं सागराणि के०) तेत्रीशसाग-
 रोपमनी होय ठे. एटलुं आयुष्य पांच अनुत्तर विमा-
 षोना देवोनुं तथा सातमी नरकना जीवोनुं उल्कृ-
 ष्टधी जाणी लेवुं अने (चउपय के०) चतुष्पद
 रटले चार पगवाला (तिरिय के०) तिर्यंच
 जीवोनुं तथा (मणुस्सा के०) सर्व प्रकारना
 भाणसोनुं उल्कृष्टधी (तिन्रिय पखिउवमा के०)
 श्रण पद्योपमनुं आयुष्य (हुंति के०) होय ठे.
 एवा आयुष्यवाला जीवो देवकुर्यादिक देशोमां होय
 ठे. अर्ही पद्योपम तथा सागरोपमने विपे सूक्ष्म-
 तार्थी अथवा विशेषण विशिष्टनुं प्रदृण कर्वाधी
 देव तथा नारकीउनुं जघन्यधी आयुष्य दश हजार
 वर्षनुं होय ठे, अने मनुष्य तथा तिर्यंच जीवोनुं
 जघन्यधी पूर्पनी पठे अंतमुहूर्त्तनुं आयुष्य होय
 ठे ॥ ३६ ॥

गर्जज अने समूर्धिम ए पे प्रकारना (जलचर
 के०) जे जलचर जीवो ठे, (उर के०) उदरधी चाल-
 नारा जे सर्पो ठे, (पुपगाणं के०) पुजाधी चाल-
 नारा जे नोखिया प्रमुख जीवो ठे, तेउनुं (परमाज
 के०) उल्कृष्टधी आयुष्य (पुदशोमीउं के०) पूर्प

कोमीनुं (दोश् के०) दोय ठे. सित्तेर लाख अ
 ठप्पन हजार कोटि वर्षनो एक पूर्व थाय ठे
 एवा एक कोटि पूर्वनुं आयुष्य जाणवुं. (पस्की
 के०) पद्दीउनुं (पुण के०) तेवी रीतेज (पदि
 यस्स असंखजागो अ के०) पढ्योपमना असंख्य
 तमा जाग जेट्ठुं आयुष्य (जणिउं के०) कहे
 ठे. आ गर्जज निर्यञ्जनुं आयुष्य जाणवुं. आ प्र
 राणमां समूर्धिम स्थखचर तथा खचरादि पंचेंद्रियो
 उत्कृष्टथी आयु कणुं नथी. पण वीजा अंथोम
 कहेखुं ठे, ते आ प्रमाणेः—'समुधि पणिंदि थलय
 मयर उरग बुयय जिष्ठ निड् कमसो; वास सह
 लानुलमी, विसत्तरी निपन्न वायाखा ॥१॥' इति ॥३॥
) एवे सूक्ष्मादि जीवोना आयुष्यनुं प्रमाण कहे ठेः—
 सधे मुहुमा मादा,—राणा य समुत्ति-
 मा माणुस्सा य ॥ उक्कोस जहत्तेण,
 अंतमुहुत्तं चिय जियेति ॥ ३७ ॥

गाथा ३७ मीना वृद्धा शब्दना अर्थ.

वे-गर्ज.

इमा=गृह.

| माहारणा=माधारण.

| समुत्तिमा=संमूर्धिम.

१=मनुष्य.

२=जघन्यथी.

३=अंतर्मुहूर्त्त.

चिय=मात्र.

जियंति=जीवे ठे.

प्रर्थः—(सवे के०) पृथ्वीकाय, अष्काय, तेज-
 ; वायुकाय तथा वनस्पतिकाय, ए सर्वे
 हुमा साहारणा य के०) सूक्ष्म तथा बीजा
 ारण एटले वादर निगोदरूप जे अनंतकाय
 ते ठे ते थने (समुष्टिमा मणुस्सा य के०)
 र्थिम मनुष्यो जे एकसो ने एक क्षेत्रोने विपे
 रन्न थयेला गर्जज मनुष्योर्नाज मल मूत्र तथा
 ादिकने विपे उत्पन्न थाय ठे ते यथा (उक्कोस
 १) उत्कृष्टथी तथा (जहन्नेणं के०) जघन्यथी
 थंतमुहुत्तं चिय के०) एक थंतर्मुहूर्त्त मात्रज
 जियंति के०) जीवे ठे ॥ ३७ ॥

उपक्षां ये छारमां जे कलुं ते गाथा बडे

सूचवे ठेः—

उंगाहणाउ माणं, एवं संखेवउ सम-

स्कायं ॥ जे पुण इठ विसेसा, विसेस

सुत्ताउ ते नेया ॥ ३९ ॥

गाथा ३ए मीना वृटा शब्दना अर्थ.

उंगाहणा=अवगाहना.

आउ=आयुष्य.

माणं=प्रमाण.

एवं=एवी रीते.

संक्षेपठं=संक्षेपे करी.

समस्कायं=कष्टं.

जे=जे.

पुण=वली.

इत्र=अहीं.

विसेसा=विशेष.

सुत्ताठ=सूत्रोथी.

ते=ते.

नेया=जाणी लेया.

अर्थः—(उंगाहणाउ माणं के०) जेने वि
जीवनी स्थिति होय ठे, जेमां जीव रहे ठे ते
अवगाहना कहीण, एवं जे प्रत्येक जीवनुं शर
तेना आयुष्यनुं प्रमाण (एवं के०) एवी री
(संक्षेपठं के०) संक्षेपे करी (समस्कायं के०
समाग्यातं गटले कष्टं, परंतु (जे पुण इत्र के०
अत्रे वली जे कांड देवलोकादिकने विषे प्रतरा
आश्रित (विसेसा के०) विशेष अवगाहना क
आयुना नेद ठे (ते विसेस सुत्ताठ के०)
विशेष सूत्र जे संग्रहिणी तथा प्रज्ञापनादिक सू
ठे ते अर्की (नेया के०) जाणी लेया ॥ ३ए ॥ ए
अवगाहना तथा आयुःस्थिति मली वे छार क

द्वे त्रीजुं स्वकायस्थिति द्वार कहे ठे:-
 एगिंदिया य सधे, असंख उस्सपिणी
 सकायंमि ॥ उववज्जंति चयंति अ, अणं-
 तकाया अणंताउं ॥ ४० ॥

गाथा ४० मीना वृटा शब्दना अर्थ.

उस्सपिणी=उत्सर्पिणी.

चयंति=च्यये ठे.

सकायंमि=पोतानी कायाने विपे. अणंताउं=अनंत उत्सर्पिणी

उववज्जंति=उपजे ठे.

अने अवसर्पिणी सुधी.

अर्थ:- (सधे एगिंदिया य के०) पृथ्वीकाय, अ-
 काय, तेउकाय, वायुकाय अने वनस्पतिकाय, ए जे
 गंच स्थावर एकेंद्रिय ठे ते सर्वे (असंख उस्सपिणी
 के०) असंख्य उत्सर्पिणी तथा अवसर्पिणी
 सुधी (सकायंमि के०) तेज पोतानी कायाने विपे
 (उववज्जंति के०) उत्पन्न थाय ठे, अने (चयंति
 अ के०) मरणने पामे ठे. अर्थात् तेज कायमां उत्पन्न
 थइने फरी त्यांज नाश पामे ठे, तथा (अणंतकाया
 के०) अनंतकाय वनस्पति जीवो जे ठे ते (अणंताउं
 के०) अनंत उत्सर्पिणी अने अवसर्पिणी सुधी यावत्
 स्वकायमां उत्पन्न थइने तेज कायमां नाश पामे ठे
 ॥४०॥ एवी रीते एकेंद्रिय जीवोनी कायस्थिति

हवे ह्येन्द्रियादि विकलेंद्रियनी कायस्थिति कहे ठेः
 संखिज्जा समा विगला, सत्तठ जवा
 पण्णिदि तिरि मणुया ॥ उववज्जंति स-
 काए, नारय देवा अ नो चेव ॥ ४१ ॥

गाथा ४१ मीना वूटा शब्दना अर्थ.

संखिज्जा समा=मंख्यातां वर्ष सुधी	मणुया=मनुष्य.
विगला=विकलेंद्रिय जीवो.	सकाए=पोतानी कायाने वि
सत्तठ=सात अथवा आठ.	नारय=नारकीना जीवो.
जवा=जव.	देवा=देवो.
पण्णिदि=पंचेंद्रिय.	नो=नहि; नथी.
तिरि=तिर्यच.	चेव=निश्चे.

अर्थः—(विगला संखिज्जा समा के०) वेइंद्रि
 तेइंद्रिय तथा चौरेंद्रिय ए जे विकलेंद्रिय जी
 ठे ते संख्यातां वर्ष सुधी (उववज्जंति सकाए के०
 उपपयंनि स्वकाये णट्ठे स्वकायने विषे उत्पन्न था
 अने अत्रे ठे तथा (पण्णिदि तिरि मणुया के०
 पंचेंद्रिय तिर्यच अने मनुष्य ए वे जातिना जी
 ते नेराज जवणणे केगावेडे (सत्तठ जवा के०
 नात अथवा आठ जव करे ठे, साते जव ।
 उत्कृष्ट मंख्यातां वर्ष सुधीमां अइ शके ठे अ

उच्छृष्ट असंख्यातां वर्षे सुधीमां आठ नव थइ शके
 ठे. एटले आठ नवमां पूर्व कोटी पृथक्त्व अने
 ग्रण पट्योपम अधिक काल जाणी लेवो अने जघ-
 न्यथी सर्वत्र कायस्थिति अंतर्मुहूर्त्तनी जाणी
 लेवी. तथा (नारय देवा अ नो चैव के०) नारकी
 जीवो अने देवो मरण पामीने फरी तेज गतिमां
 उत्पन्न यता नथी एटले नारकी मरी फरी नार-
 कीमां न उपजे अने देवता मरी फरी देवतामां न
 उपजे. अथश्य एक वे नव वीजी गतिमां करीने पत्री
 ते गतिमां उपजे, तेम वली देवता मरी नरकमां
 पण न जाय अने नारकी मरी देवतामां पण न
 जाय. ए त्रीजुं स्वकायस्थिति छार कळुं ॥ १ ॥

हवे चोथुं प्राण छार कहे ठे:-

दसहा जियाण पाणा, इंदि उसासाउ
 जोगवलरूवा ॥ एगिंदिएसु चउरो,
 विगलेसु उ सत्त अठेव ॥ ४१ ॥
 असन्नि सन्नि पंचिं,-दिएसु नव दस
 कमेण बोधवा ॥ तेदिं सह विप्पजंगो,
 जीवाणं नणए मरणं ॥ ४३ ॥

हवे द्वेन्द्रियादि विकलेंद्रियनी कायस्थिति कहे ठे:-
 संखिज्जा समा विगला, सत्तछ जवा
 पण्णिदि तिरि मणुया ॥ उववज्जाति स-
 काए, नारय देवा अ नो चेव ॥ ४१ ॥

गाथा ४१ सीना वूटा शब्दना अर्थ.

संखिज्जासमा=संख्यातां वर्षं सुधी	मणुया=मनुष्य.
विगला=विकलेंद्रिय जीवो.	सकाए=पोतानी कायाने विं.
सत्तछ=मात अथवा आठ.	नारय=नारकीना जीवो.
जवा=जव.	देवा=देवो.
पण्णिदि=पंचेंद्रिय.	नो=नहि; नथी.
तिरि=तिर्यच.	चेव=निश्चे.

अर्थ:- (विगला संखिज्जा समा के०) वेइंद्रिय
 तेइंद्रिय तथा चौरिंद्रिय ए जे विकलेंद्रिय जीव
 ठे ते संख्यातां वर्षं सुधी (उववज्जाति सकाए के०
 उपपद्यंति सकाये एट्ठे सकायने विपे उत्पन्न था
 अने च्यवे ठे तथा (पण्णिदि तिरि मणुया के०
 पंचेंद्रिय तिर्यच अने मनुष्य ए वे जातिना जीव
 ते तेवाज जवपणे केमायेठे (सत्तछ जवा के०
 सात अथवा आठ जव करे ठे. साते जव
 उत्कृष्ट संख्यातां वर्षं सुधीमां थइ शके ठे अ

तृष्ट्यश्चसंख्यातां वर्षं सुधीमां श्याव जय थइ शके
 . एट्ठे श्याव जयमां पूरे कोटी पृथक्त्व थने
 ए पट्टोपम अधिक काख जाणी लेवो थने जघ-
 ययी सर्वत्र कायस्थिति थंतमुद्धूर्त्तनी जाणी
 वी. तथा (नारय देवा थ नो चैव के०) नारकी
 वीवो थने देवो मरण पामीने फरी तेज गतिमां
 उत्पन्न थता नयी एट्ठे नारकी मरी फरी नार-
 कीमां न उपजे थने देवता मरी फरी देवतामां न
 उपजे. थवश्य एक वे जय वीजी गतिमां करीने पठी
 त गतिमां उपजे, तेम वली देवता मरी नरकमां
 ण न जाय थने नारकी मरी देवतामां पण न
 जाय. ए श्रीजुं स्वकायस्थिति छार कहुं ॥ १ ॥

इधे चोथुं प्राण छार फहे वे:-

दसहा जियाण पाणा, इदि उसासाउ
 जोगवलरुवा ॥ एगिदिणसु चउरो,
 विगलेसु व सत्त अठेव ॥ ४९ ॥
 असन्नि सन्नि पंचि,-दिणसु नव दस
 कमेण बोधवा ॥ तेहिं सह विप्पउगो,
 जीवाणं जणए मरणं ॥ ४३ ॥

(७२)

गाथा ४२ मीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

दसहा=दश प्रकारना.

जियाण=जीवना.

पाणा=प्राण.

इंदि=इंद्रियो.

उसास=श्वासोद्वास.

आउ=आयुष्य.

जोग=योग.

बलरूपा=बलरूप.

एगिंदिएसु=एकेंद्रियने विपे.

चउरो=चार.

विगखेंसु=विरुखेंद्रियने विपे.

सत्त=मात.

अदेव=आउ.

गाथा ४३ मीना वृत्ता शब्दना अर्थ.

असन्नि=असंज्ञी.

सन्नि=संज्ञी.

पंचिंदिएसु=पंचेंद्रियने विपे.

नव=नव.

दस=दश.

कमेण=क्रमे करी.

बोधवा=जाणवा.

तेहिं=तेनी.

सह=साथे.

विष्पओगो=वियोग.

जीवाणं=जीवने.

जखण=कहेवाय ठे.

मरणं=मरण.

अर्थः—(दसहा जियाण पाणा के०) जीवोना दश प्रकारना प्राण होय ठे, ते कहे ठे, (इंदि के०) इंद्रियो (उसास के०) श्वासोद्वास, (आउ के०) आयु तथा (जोगबलरूपा के०) योगनां बलरूप जाणवा. एटले स्पर्शनादि पांच इंद्रियो, ठाणे उद्वास निःश्वास,

सातमुं श्वायु तथा मन, वचन, काय, ए प्रण
 योगनां प्रण वल मली दश प्राण ठे. तेमां (एगिंदिणसु
 के०) एकेंद्रिय जीवोने स्पर्शनेंद्रिय, श्वासोष्वास,
 श्वायु तथा कायवल, ए (चउरो के०) चार प्राण
 होय ठे, अने (त्रिगलेसु के०) विकलेंद्रिय एटखे
 द्वींद्रिय जीवोने स्पर्शनेंद्रिय, रसनेंद्रिय, श्वासोष्वास,
 श्वायु, कायवल तथा वचनवल, ए (ठ के०) ठ प्राण
 होय ठे. त्रींद्रिय जीवोने स्पर्शनेंद्रिय, रसनेंद्रिय, ग्राणे-
 इंद्रिय, श्वासोष्वास, श्वायु, कायवल तथा वचनवल,
 ए (सत्त के०) सात प्राण होय ठे. चतुरिंद्रिय
 जीवोने स्पर्शनेंद्रिय रसनेंद्रिय, ग्राणे इंद्रिय, चक्षु-
 रिंद्रिय, श्वासोष्वास, श्वायु, कायवल तथा वचनवल,
 ए (अष्टेव के०) आठ प्राण होय ठे ॥ ४२ ॥

(असन्नि सन्नि पंचिदिणसु के०) असंझी पंचें-
 द्रिय तथा संझी पंचेंद्रिय जीवोने (नव दस के०)
 नव अने दश (कमेण के०) क्रमे करी घोषवा
 के०) जाणवा. एटखे असंझी पंचेंद्रिय जीवोने
 एक मनोवल होतुं नथी, याकीना नवे प्राणो होय
 ठे अने संझी पंचेंद्रिय जीवोने दशे प्राणो होय ठे.
 ए प्राण जेने जेटखा कखा ठे ते जीवने (

(७२)

गाथा ४२ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

दशहा=दश प्रकारना.

त्रियाण=जीयना.

पाणा=प्राण.

इंद्रि=इंद्रियो.

श्याम=श्यामोश्याम.

थाठ=थापुष्य.

योग=योग.

वसरूपा=वसरूप.

एगिंदिएसु=एकेंद्रियने विपे.

चहरो=चार.

विगलेसु=विकलेंद्रियने विपे.

सप्त=सात.

अष्टय=आठ.

गाथा ४३ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

अमति=अमंती.

गति=गंती.

एगिंदिएसु=एकेंद्रियने विपे.

नर=नर.

दश=दश.

इंद्रि=इंद्रियो.

योग=योग.

तेहि=तेनी.

गह=गाथे.

विष्यथोगो=वियोग.

जीयाणं=जीयने.

जगण=कहेयाय ठे.

मरणं=मरण.

अर्थः—(दशहा त्रियाण पाणा के०) जीयोना द
ना प्राण होय ठे, ते कहे ठे, (इंद्रि के०) इंद्रि
(के०) श्यामोश्याम, (थाठ के०) था
(के०) योगनां वसरूप जगण
इंद्रि पांच इंद्रियो, ठणे उगाण निःश्या

आत्तमुं श्चायु तथा मन, वचन, काय, ए प्राण
 गिनां प्राण वल मली दश प्राण ठे. तेमां (षड्दिगसु
 २०) एकेन्द्रिय जीवोने स्पर्शनैन्द्रिय, श्वासोश्वास,
 श्चायु तथा कायवल, ए (चतुरो के०) चार प्राण
 होय ठे, श्चने (विगसेसु के०) विकलैन्द्रिय षट्से
 श्चन्द्रिय जीवोने स्पर्शनैन्द्रिय, रसनैन्द्रिय, श्वासोश्वास,
 श्चायु, कायवल तथा वचनवल, ए (ठ के०) ठ प्राण
 होय ठे. त्रीन्द्रिय जीवोने स्पर्शनैन्द्रिय, रसनैन्द्रिय, प्राणै-
 ष्चन्द्रिय, श्वासोश्वास. श्चायु, कायवल तथा वचनवल,
 ए (सत्त के०) सात प्राण होय ठे. चतुरिन्द्रिय
 जीवोने स्पर्शनैन्द्रिय रसनैन्द्रिय, प्राणैन्द्रिय, चक्षु-
 रिन्द्रिय, श्वासोश्वास, श्चायु, कायवल तथा वचनवल,
 ए (अष्टेव के०) आठ प्राण होय ठे ॥ ४२ ॥

(अस्तत्रि सन्नि पंचिदिगसु के०) अस्तंशी पंचे-
 ष्चन्द्रिय तथा संशी पंचेन्द्रिय जीवोने (नव दस के०)
 नव श्चने दश (कमेण के०) क्रमे करी घोषवा
 के०) जाणवा. षट्से अस्तंशी पंचेन्द्रिय जीवोने
 एक मनोवल होतुं नथी, वाकीना नवे प्राणो होय
 ठे श्चने संशी पंचेन्द्रिय जीवोने दशे प्राणो होय ठे.
 ए प्राण जेने जेटखा कखा ठे ते जीवने (तेहिं

गाथा ४२ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

दमहा=दश प्रकारना.

जियाण=जीवना.

पाणा=प्राण.

इंद्रि=इंद्रियो.

उत्सास=श्वासोत्नास.

आउ=आयुष्य.

जोग=योग.

वलरुवा=वलरूप.

एगिंदिएसु=एकेंद्रियने ि

चउरो=चार.

विगलेसु=विकलेंद्रियने ि

सत्त=सात.

अउव=आउ.

गाथा ४३ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

अमन्नि=अमंझी.

सन्नि=मंझी.

पंचिंदिएसु=पंचेंद्रियने विपे.

नव=नव.

दम=दश.

कमए=कामे करी.

जाणवा=जाणवा.

तेहिं=तेनी.

सह=साथे.

विष्यथोगो=वियोग.

जीवाणं=जीवने.

जणए=कहेयाय ठे.

मरणं=मरण.

अर्थः—(दसहा जियाण पाणा के०) जीवोना दश प्रकारना प्राण होय ठे, ते कहे ठे, (इंद्रि के०) इंद्रियो (उत्सास के०) श्वासोत्नास, (आउ के०) आयु तथा (जोगवलरुवा के०) योगनां वलरूप जाणवा. षट्ठे स्पर्शनादि पांच इंद्रियो, ठहो उत्नास निःश्वास,

जीमंमि=महा जयंकर.

पत्तो=प्राप्त धाय ठे.

अणंत=अनंती.

मुत्तो=धार.

जीवेहिं=जीवने.

अपत्त=नहीं पामेखा.

धम्मेहिं=धर्मने.

अर्थः—(अपत्तधम्मेहिं के०) जेजने धर्मनी प्राप्ति थइ नथी एवा (जीवेहिं के०) जीवने (एवं के०) पूर्वे कही थाव्या तेम आ (अणोरपारे के०) पारावार रहित एटले जेनी आदि पण नथी अने अंत पण नथी एवा (जीमंमि के०) महा जयंकर (संसारे सायरंमि के०) संसाररूप समु-द्रने विपे (अणंत मुत्तो के०) अनंती वार प्राणवि-योगरूप मरण (पत्तो के०) प्राप्त थाय ठे ॥ ४४ ॥ ए चोथुं प्राण छार कहुं.

एटले जे जीव धर्म नथी पाम्या ते जीव एकेकी योनिने विपे अनंती अनंती वार मरण जीवन प्रत्ये करे ठे. योनि एटले जे स्थानमां घणा जीवोनो एक वर्ण, एक गंध, एक रस, एक स्पर्श, एटलां वानां सरखां धरोवर होय ते सर्व जीवनी एक योनि कही-ए. ते योनिउं केटली ठे ते सर्व जातिना जीवोनी जूदी जूदी संख्याए आगली गाथाए कह्ने ठे.

सह विष्पुर्जगो के०) ते प्राणोनो जे वियोग थाय
 ठे ते (जीवाणं मरणं नक्षण के०) जीवने मरण
 कहेवाय ठे. वली ज्यां उपजे त्यां एक आयु ते
 पूर्वला जवनुं बांधेबुं होय, बाकी वीजा सर्व नव
 प्राण अने नवी पर्याप्ति उपजती वेलाए बांधे. इहां
 देव, नारकी, गर्जज तिर्यंच तथा मनुष्य ए जीवा
 संज्ञी पंचेंद्रिय कहेवाय ठे; अने समूर्धिम तिर्यंच
 तथा समूर्धिम मनुष्य असंज्ञी पंचेंद्रिय कहेवाय ठे.
 तेजमां समूर्धिम मनुष्यो तो जापारूप वाग्यज्ञादिके
 करी रहित होवाची तेज सात तथा आठ प्राण
 वाला कहा ठे ॥ ४३ ॥

अहीं एवी आशंका उत्पन्न थाय ठे के जीवने प्राण
 वियोगरूप जे मरण कथुं ते केटला काल सुधी
 थया करे ठे ? एना निरासार्थ उत्तर कहे ठे:-

एवं अणोरपारे, संसारे सायरंमि
 त्रीमंमि ॥ पत्तो अणंत खुत्तो, जीवेहिं
 अपत्तधम्महिं ॥ ४४ ॥

गाथा ४४ मीना वृद्धा शब्दना थयं.

एवं=ए प्रकारं.

अणोरपारे=पारापार रहित.

संसारे=संसाररूप.

सायरंमि=मनुष्यने विणे.

जीमंमि-महा जयंकर.
 पत्तो-प्राप्त धाय ठे.
 अणंत-अनंती.
 सुत्तो-धार.

जीवेदिं=जीवोने.
 अपत्त=नहीं पामेला.
 धम्मोदिं=धर्मने.

अर्थः—(अपत्तधम्मोदिं के०) जेजने धर्मनी
 प्राप्ति थइ नथी एवा (जीवेदिं के०) जीवोने
 (एवं के०) पूर्वे कही थाव्या तेम था (अणोरपारे
 के०) पारावार रहित एटले जेनी थादि पण नथी
 थने थंत पण नथी एवा (जीमंमि के०) महा
 जयंकर (संसारे सायरंमि के०) संसाररूप समु-
 द्दने विपे (अणंत सुत्तो के०) अनंती वार प्राणवि-
 योगरूप मरण (पत्तो के०) प्राप्त धाय ठे ॥ ४४ ॥
 ए चोद्युं प्राण हार कणुं.

एटले जे जीव धर्म नथी पाम्या ते जीव एकेकी
 योनिने विपे अनंती अनंती वार मरण जीवन प्रत्ये
 करे ठे. योनि एटले जे स्थानमां घणा जीवोनो
 एक वर्ण, एक गंध, एक रस, एक स्पर्श, एटलां वानां
 सरखां धरोवर होय ते सर्व जीवनी एक योनि कही-
 ए. ते योनिउं केटली ठे ते सर्व जातिना जीवोनी
 जूदी जूदी संख्याए आगली गाथाए कहे ठे.

हवे पांचमुं योनि छार कहे ठे:-
 तह चउरासी लखा, संखा जोणीण हो-
 इ जीवाणं ॥ पुढवाईण चउएहं, पत्तेयं
 सत्त सत्तेव ॥ ४५ ॥ दस पत्तेय तरूणं,
 चउदस लखा हवंति इयरेसु ॥ विगल्ले-
 दिएसु दो दो, चउरो पंचिदि तिरियाणं
 ॥ ४६ ॥ चउरो चउरो नारय, सुरेसु मणु-
 थ्राण चउदम हवंति ॥ संपिन्धिया य
 सधे, चुलसी लखाउ जोणीणं ॥ ४७ ॥

गाथा ४५ मीना वृदा शब्दना अर्थ.

सह-तथा.

चउरासी भोगसी.

पुढवा श्वाभ.

संखः संख्या.

जोणीय योनिनी.

होइ ठे.

जीवाणं-जीवोनी.

पुढवाईणं-पुढ्यादिकनी.

चउएहं-चारनी.

पत्तेयं प्रत्येकनी.

सत्त सत्तेय मान मान.

गाथा ४६ मीना वृदा शब्दना अर्थ.

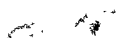
सह-तथा.

चउरासी भोग.

पुढवा श्वाभ.

संखः संख्या.

जोणीय योनिनी.

इत्येतेषु-इत्ये (साधारणानि विदे), अक्षरौ चार
 विगणेशितानु-विष संदि शने विदे, प्रसिदि-पंसंदिच
 दो दो सं सं. निरिहाए तिबंधनी.

भाषा ४७ मीना वृत्ता शब्दना श्रयं.

अक्षरौ चार.	संविदिदा एकाडी चरना
भाष्य नारक्षीनी.	सदं शब्दं.
इत्येते संवनाईनी.	चुडगी चोगनी.
गणुश्राण अनुष्यनी.	छायाए श्राव.
अक्षरं श्राद.	जोलीणं-योनिठं.

श्रयं:- (नद् सं०) तथा (जीयाणं सं०) जीयोनी
 (जोलीण सं०) योनिनी (संग्या सं०) संग्या
 (चउगामी खखा सं०) चोगशी खद्द (होइ सं०)
 ठे. जीयोनुं जे उत्पत्तिस्थानक ते योनि कहैयाय ठे.
 तेठमां (पुढवाइण चउणं सं०) पृथ्व्यादिक चार पटसे
 पृथ्वीकाय, अष्याय, तेउकाय तथा वाउकाय, ए चार
 प्रकारना जीयोनी (पत्तेयं सं०) प्रत्येकनी (सत्त सत्तेव
 सं०) सात मात छाग्य योनिठं जाणयी. एम चारेनी
 सयं मली श्रव्यायीश खद्द योनिठं थइ ॥ ४५ ॥ (पत्तेय
 नरुणं सं०) प्रत्येक वनस्पतिकाय जीयोनी (दस सं०)
 दश खद्द योनिठं ठे. (इत्येते सं०) इत्येते पटसे

एथी इतर जे साधारण वनस्पतिकाय जीवो वे तेनी (चउदस लखा के०) चौद लक्ष योनिउं (ह्वंति के०) वे. (विगलेंदिएसु दो दो के०) विकलेंद्रिय एटले वेइंद्रिय जीवोनी वे लाख, तेंद्रिय जीवोनी वे लाख तथा चौरिंद्रिय जीवोनी वे लाख योनिउं जाणवी; अने (पंचिंद्रि तिरियाणं के०) पंचेंद्रिय तिर्यक् जीवोनी (चउरो के०) चार लक्ष योनिउं वे ॥ ४६ ॥ (चउरो नारय के०) नारक जीवोनी चार लक्ष योनिउं वे, (सुरेसु चउर के०) देवोनी पण चार लक्ष योनिउं वे, (मणु आण के०) मनुष्य प्राणीउंनी (चउदस ह्वंति के०) चौद लाख योनिउं वे. एवी रीते (संपिंनिया के०) वधीने एकठी करतां सरवाले (सबे के०) सर्व (चुलसी के०) चोराशी (लखाउ के०) लाख (जोणीणं के०) योनिउं आय वे ॥ ४७ ॥

एवी रीते संसारी जीवो विषयक शरीरनुं मान आउखानी स्थिति, कायस्थिति, प्राण अने योनि उं पांच छार कहां.

इचे सिद्ध जीवो विषयक कहे वे:-

सिंहाण नठि देहो, न आउ कम्मं

न पाण जौणीउं ॥ साइ अणंता तेसिं,
 तिरु जिणंदाऽऽगमे जणिचा ॥ ४८ ॥

शाखा ४० बीना वृत्ता चण्डना अर्थ.

वेदाए सिद्धमे.

हि नधी.

सो नरीर, देह.

नधी.

नठ आयु.

सो-कर्म.

साए साए.

जोणीउं योनि.

साइ सादि.

अणंता अणंत.

तेसिं-तेसनी.

तिरु-स्थिति.

जिणंदाऽऽगमे जिनेर मलीन

मिळ्ळणे विषे.

जणिचा-करी ठे.

अर्थः—(सिद्धाण देहो नठि के०) सिद्ध पर-
 मात्माने शरीर नधी, साटे (न आउ कम्मं के०)
 आयु अने कर्म पण नधी; अने ज्यां आयु न होय
 त्यां (पाण जौणीउं न के०) प्राण अने योनि पण
 नधी. ए. सर्पेनो अत्राय होवाची कायस्थित्यादि-
 कर्मो पण अत्राय दर्शाव्यो. एम सर्पे कर्मोपाधि-
 विमुक्त अने जेठ लोकना अथ नागने विषे स्थित
 ठे (तेसिं के०) ते सिद्ध जीवोनी (साइ अणंता
 तिरु के०) सादि अणंत स्थिति, ते (जिणंदाऽऽगमे

के०) जिनेंद्र प्रणीत सिद्धांतोने विपे (जणि के०) कही ठे. एटले जे दिवसे अहींची सिद्धमांग धाय ते दिवसे सिद्धने सादिपणुं कछुं ठे, थने प त्यांची च्यवननो अजाव होवाची अनंतपणुं ठे ॥ ४८

द्वे फरी संसारी जीव विपे कहे ठे:-

काले अणाइनिदणे, जोणी गदणंमि
जीसणे इव ॥ जमिया जमिदंति चिरं,
जीवा जिणवयणमखदंता ॥ ४९ ॥

गाथा ४९ मीना वृद्धा शब्दना अर्थ.

काले-कालने विपे.	ज्य अहीआं,था मंगारनेरिं.
अणाइनिदणे-अनादिनिधन	जमिया नटकेखा ठे.
(आदि अने थंत रहित)	जमिदंति-जमसे.
जोणी-योनि.	चिरं-घांवा काय गुपी.
गदणंमि-गदन दुःख देनागे.	जिणवयणं-जिनवयणने.
जीसणे-अवने देनारो.	अखदंता-नही पामेजा.

अर्थ:-आदि एटले प्रारंभ, निधन एटले नारा यसे शब्दो विवक्ति विनाना होवाची तेउनुं एक शब्द-दिन एट "आदिनिधन" एम धाय ठे. ए पदो अर्थ वृत्तिकार आम करे ठे:-जेनां प्रारंभ थने नारा दीनासां आयगे नर्थी तेने अनादिनिधन कहीए, ए

(घणाग्निहोत्रे काले के०) अनादि अनंत कालने विषे
 (निषवयणमलहंता जीवा के०) दिनोपदेशरूप
 निवचनने जे जीवो पाम्या नथी तेउ (जोणी के०)
 शोराशी लाख संख्यावाली जे योनि तैणे करी (गहृणं-
 ति के०) महा गहन दुःख देनारो तथा (जीमणे के०)
 तयने देनारो (इष्ट के०) इहां वर्णव्यो एवो जे आ
 संसार तेने विषे (जमिया के०) अतीन कालने विषे
 नटकेखा ठे, अने फरी (जमिहंति चिरं के०) आगल
 आगामिक कालमां पण घणुं भ्रमण करशे ॥ ४९ ॥

इये ग्रंथकार पोताना नामनी सूचना करता

उता धर्मोपदेश कहे ठे:-

ता संपद् संपत्ते, मणुअत्ते इह्लहे वि
 सम्मत्ते ॥ सिरि संति सूरि सिष्टे,
 करेह जो उज्जमं धम्मे ॥ ५० ॥

गाथा ५० मीना वृदा शब्दना अर्थ.

संते कारण माटे.
 पद्=सांप्रत काखे.
 पत्ते=प्राप्त धगुं.
 मणुअत्ते=मनुष्यपणुं.
 इह्लहे=दुर्जन.
 सं=पणुं.

सम्मत्ते=सम्यपत्य.

सिरि=श्री, ज्ञानादि लक्ष्मी.

संति=शांति, रागादिकनो
 उपशम.

सूरि=सूरि, पूजनायोग्य.

सिष्टे=शिष्ट, उपदेश करेण.

करेह=करो.

जो=हे नव्यजीवो.

उज्जामं=उद्यम.

धम्मे=धर्मने विपे.

अर्थः—(ता के०) ते पूर्वोक्त कारण माटे (के०) हे नव्यजीवो! (संपद् के०) सांप्रत आ-
 यने विपे दश दृष्टांते करी (दुष्टदे के०)
 एवं जे आ (मणुथत्ते के०) मनुष्यपणुं ते (के०) प्राप्त थयुं ठतां थने (वि सम्मत्ते के०)
 पण दुर्लभ जिनोक्त तत्त्वत्रयरुचिरूप
 प्राप्त थयुं ठतां (सिरि संति सूरि सिधे के०)
 ज्ञानादि लक्ष्मी, शांति एटले रागादिकनो
 एउए करी जे सूरि एटले पूज्य एवा श्री
 तथा गणधर तेउ शिष्टे करेला उपदेश
 उज्जामं करेह के०) धर्मने विपे उद्यम कर
 आ पद्यमां कविए पोतानुं नाम सूचव्युं ठे
 रीतेः—श्री शांति सूरि उपदेश करे ठे के
 उत्तम पुरुषोए आचरण करेला धर्मनेविपे
 एवो अन्वय करवो. अथवा श्री शांति सूरि
 जगवद्वचनानुसारे धर्मोपदेशनो उद्यम
 आ ग्रंथ सिद्धांतमांथी कहाडेलो ठे

एसो

एणा हेतं ॥ संखित्तो उद्धरिं, रुदाउ
मुयसमुद्दाउ ॥ ५१ ॥ इति ॥

गाथा ५१ मीना वृदा शब्दना अर्थ.

एणो=ए.

संखित्तो=संदेपथी.

जीववियारो=जीवविचार.

उद्धरिं=उद्धार कर्यो ठे.

संखेवरुईण=संदेपरुचिपंतने.

रुदाउ=अतिशय विस्तारवादा.

जाणणा हेतं=जाणवाने अर्थ.

मुयसमुद्दाउ=श्रुतममुद्रथी.

अर्थः—(एणो के०) ए जे (जीववियारो के०)
जीवविचार कस्यो ते (संखेवरुईण के०) संदेपरुचि
एटखे स्वल्प मतिवादा जीवोने (जाणणा हेतं के०)
जाणवाने अर्थे (रुदाउ के०) जेना विस्तारनुं ग्रहण
थइ शके नहीं एवा (मुयसमुद्दाउ के०) श्रुतसमुद्र
थकी (संखित्तो उद्धरिं के०) संदेपथी उद्धार
करीने आ निबंध कर्यो ठे. एथी आ सर्व जे कांइ
कलुं ते पोतानुं मनःकल्पित कलुं नथी; परंतु सिद्धां-
तोमांथी उद्धार करीने कलुं ठे, एवी सूचना करी ॥ ५१ ॥

ॐ व्याख्यासहितं संपूर्णम् ॥ ॐ

(७२)

करेह=करो.

जो=हे जव्यजीवो.

उज्जामं=उद्यम.

धम्मे=धर्मने विपे.

अर्थः—(ता के०) ते पूर्वोक्त कारण माटे (जो के०) हे जव्यजीवो ! (संपद् के०) सांप्रत आ समयने विपे दश दृष्टांते करी (दुल्लहे के०) दुर्लज एवं जे आ (मणुअत्ते के०) मनुष्यपणुं ते (संपत्ते के०) प्राप्त थयुं ठतां अने (वि सम्मत्ते के०) तेमां पण दुर्लज जिनोक्त तत्त्वत्रयरुचिरूप सम्यक्त्व प्राप्त थयुं ठतां (सिरि संति सूरि सिठे के०) श्री एटले ज्ञानादि लक्ष्मी, शांति एटले रागादिकनो उपशम, एउए करी जे सूरि एटले पूज्य एवा श्री तीर्थंकर तथा गणधर तेउ शिष्टे करेला उपदेशरूप (धम्मे उज्जामं करेह के०) धर्मने विपे उद्यम करो ॥ ५० ॥ आ पद्यमां कविए पोतानुं नाम सूचव्युं ठे ते आवी रीतेः—श्री शांति सूरि उपदेश करे ठे के शिष्टे एटले उत्तम पुरुषोए आचरण करेला धर्मनेविपे उद्यम करो. एवो अन्वय करवो. अथवा श्री शांति सूरिए करेला जगवृक्षचनानुसारे धर्मोपदेशनो उद्यम करो. हवे आ ग्रंथ सिद्धांतमांथी कहाडेलो ठे एम कहे ठेः—
एसो जीवविचारो, संखेवरुईण जा-

गाणा हेतुं ॥ संखितो उद्धरितं, रुदातं
सुयसमुदातं ॥ ५१ ॥ इति ॥

गाथा ५१ मीना वृटा शब्दना अर्थ.

(मो-ए.

जीवविचारो जीवविचार.

संखेयगृहण संक्षेपरिचयंतने.

जाणणा हेतुं जाणवाने अर्थ.

संखितो-संक्षेपयी.

उद्धरितं-उद्धार करवो ठे.

रुदातं-अतिशय विनाग्याळा.

सुयसमुदातं-धुतसमुद्धयी.

अर्थः—(ममो के०) ए जे (जीवविचारो के०)
जीवविचार कावो ते (संखेयगृहण के०) संक्षेपरिचि
गृहण स्वल्प मतिवाळा जीवोने (जाणणा हेतुं के०)
जाणवाने अर्थ (रुदातं के०) जेना विस्तारनुं ग्रहण
यइ शके नही एवा (सुयसमुदातं के०) धुतसमुद्ध
ययी (संखितो उद्धरितं के०) संक्षेपयी उद्धार
करीने आ नियंध करवो ठे. मयी आ सर्वे जे कांड
कातुं ते पोतानुं मनःकल्पित कातुं नयी; परंतु सिद्धां-
नामांयी उद्धार करीने कातुं ठे, एवी सूचना करी ॥५१॥

इति श्रीजीवविचारप्रकरणं प्राकृत-
व्याख्यासहितं संपूर्णम् ॥

(७४)

॥ जीवविचारनुं स्वरूप विख्यते ॥

- ॥ जीवना वे जेद ॥ ३ चौरिंद्रिय जीव
१ संसारी जीव. ४ पंचेंद्रिय जीव
२ सिद्धना जीव. ॥ स्यावरना पांच जेद
॥ संसारीना वे जेद ॥ १ पृथ्वीकाय जीव.
१ त्रस जीव. २ अष्काय जीव.
२ स्यावर जीव. ३ तेजकाय जीव.
॥ त्रसना चार जेद ॥ ४ वातकाय जीव.
१ वेइंद्रिय जीव. ५ वनस्पतिकाय जीव.
२ तेइंद्रिय जीव.

१ ॥ पृथ्वीकायना जेद कहे ठे ॥

स्फटिक रत्न, मणि, रत्न, परवालां, हींगलो, हर
ताल, मणसिल, पारो, सोनुं आदि देइ सात धातु
ते सोनुं, रूपुं, त्रांबुं, सीसुं, जसत, कथीर तथा लोह
७, खनीमाटी; हरमजी, पापाणना कटकानी साये
मलेली धोली माटी, पलेवो पापाण, अवरख, तुर

माटी, खारो, माटीनी जान, पापाणनी जान आदि
देह पृथ्वीकायना जेद जाणया. १

२ ॥ अष्कायना जेद करे उं ॥

भूमिनुं पाणी, परमादनुं पाणी, नारनुं पाणी, हिमनुं
पाणी, परानुं पाणी, छीळी एरिकायनुं पाणी, घनो-
दधिनुं पाणी आदि देह अष्कायना जेद जाणया. २

३ ॥ तेजकायना जेद करे उं ॥

अंगारानो अग्नि, ज्यातानो अग्नि, नाळानो अग्नि,
उदकापातनो अग्नि, पखनो अग्नि, विजडीनो अग्नि
आदि देह तेजकायना जेद जाणया. ३

४ ॥ वायुकायना जेद करे उं ॥

उद्गामक वायरो, उत्कलिक वायरो, मंथकिक
वायरो, मोटो वायरो, शुद्ध वायरो, गुंजारुद करे ते
वायरो, पनवात, तनुवात आदि देह वायुकायना
जेद जाणया. ४

५ ॥ दनरपतिवायना ये जेद करे उं ॥

१ साधारण दनरपति. २ आदेव दनरपति.

३ ॥ साधारण दनरपतिना जेद करे उं ॥

सर्व जातनां देह, सर्व जातनां अंगुला, सर्व जातनां

कुंपल, पांच जातनी फुगी, सेवाल, जूमिफोना, ली
आडु, लीली हलदर ने लीलो कचुरो, गाजर, मोय
वथुलानी चाजी, येग, सर्व जातना पाला, कोम
फल, सर्वे गुस ठे सिरा, सांध, पर्व जेनां एवां, युहर
कुंवार, गुगल, गलो प्रमुख ठेद्या थकी उगे ते
साधारण वनस्पति कहीए.

२ ॥ प्रत्येक वनस्पतिना जेद कहे ठे ॥

एक शरीरमां एक जीव होय जेने विपे तेने प्रत्ये
वनस्पति कहीए. ते फल, फूल, ठाल, काष्ठ, मूल
पान ने बीज ए सात स्थानके एक एक जीव होय ते
प्रत्येक वनस्पति कहीए. ए पांच स्थावरना जेद कह्या.

॥ वेइंजियना जेद कहे ठे ॥

शंख, कोमीठ, गंडोला, जलो, चंदनक एटके
स्थापनाचार्य, अलसीया, लालीया, लाकमाना कीना,
कीरमीया, पूरा ए आदि देइ वेइंजिय जीव जाणवा.

॥ तेइंजियना जेद कहे ठे ॥

कानखजुरा, मांकण, जु, कीमी, उदेश, मंकोना,
श्ल, घीमेल, साया, गींगोना, गधइया, ठाणना कीना,
विष्टाना कीना, धनेरीया, कुंथुया, गोपालीक, मेहना
मामा आदि देइ तेइंजियना जेद जाणवा.

(८७)

॥ चौरिंद्रियना जेद कहे ठे ॥

बिबु, बिकुण, जमरा, जमरी, तिरु, माखी, नांस,
मछर, कंसारी, करोलीया आदि देइ चौरिंद्रियना
जेद जाणवा.

॥ पंचंद्रियना चार जेद कहे ठे ॥

१ नारकी. २ तिर्यंच. ३ मनुष्य. ४ देवता.

॥ नारकीना सात जेद ॥

गोघ्रनां नाम. नारकीनां नाम.

रत्नप्रजा. घमा.

शर्कराप्रजा. वंसा.

वालुकाप्रजा. सेला.

पंकप्रजा. थंजणा.

धूमप्रजा. रिछा.

तमःप्रजा. मघा.

तमस्तमःप्रजा. माघवती.

॥ तिर्यंचना षण जेद ॥

१ जलचर. २ स्थलचर. ३ खेचर.

१ ॥ जलचरना पांच जेद कहे ठे ॥

१ सुसुमार. २ मछ. ३ काचया. ४ जलतं

५ मगरमछ.

२ ॥ स्थलचरना त्रण जैद ॥

उरःपरिसर्प. सर्पनी जाति.
 जुजपरिसर्प. नोलिया, उंदर प्रमुख
 चतुष्पद. गाय, जंस प्रमुख.

३ ॥ खेचरना वे जैद ॥

रोमज पंखी, चर्मज पंखी, मनुष्यलोकथी वहार
 समुज पंखी ने वितत पंखी.

मनुष्यनी मुख्य त्रण जाति ठे. तेनी उत्तर
 जाति १०१ मनुष्यक्षेत्र जाणवां.

१५ पंदर कर्मजूमि. ३० त्रीश अकर्मजूमि.
 ५६ ठप्पन अंतरद्वीप.

॥ हवे पंदर कर्मजूमि कहे ठे ॥

पांच जरत. पांच ऐरवत. पांच महाविदेह.

॥ हवे त्रीश अकर्मजूमि कहे ठे ॥

१ पांच हेमवंत क्षेत्र. २ पांच हिरण्यवंत क्षेत्र.
 ३ पांच हरिवर्ष क्षेत्र. ४ पांच रम्यक क्षेत्र, ५ पांच
 देवकुरु क्षेत्र. ६ पांच उत्तरकुरु क्षेत्र.

॥ हवे ठप्पन अंतरद्वीप कहे ठे ॥

जुलहेमवंत पर्यंत अने शिखरी पर्वत, ए वे पर्व-

तनी पूर्वे ने पश्चिमे खण समुद्रमां वे वे दाढाउ
नीकली ठे; एटले पंने पर्यतनी धंने दिशिनी थ्याठ
दाढाउ थइ. ते एक एक दाढा उपरे सात सान
द्वीप ठे एटले थ्याठ दाढा उपरठप्पन थ्यंतरद्वीप थया.

ए प्रमाणे मनुष्यना १०१ जेद जाणया.

॥ देवताना चार जेद कह्ये ठे ॥

१ दश जयनपति. २ थ्याठ व्यंतर तथा पाणव्यं-
तर. ३ पांच ज्योतिषी. ४ वे पैमानिक.

॥ दश जयनपतिनां नाम कह्ये ठे ॥

१ असुरकुमार. २ नागकुमार. ३ सुर्यकुमार.
४ विशुतकुमार. ५ अशिकुमार. ६ द्वीपकुमार. ७ उदरि-
कुमार. ८ दिशिकुमार. ९ वायुकुमार. १० स्तनितकुमार.

॥ थ्याठ व्यंतर तथा पाणव्यंतरना जेद कह्ये ठे ॥

१ पिशाच. २ जूत. ३ घट. ४ शहस. ५ किंजर
६ किंपुरुष. ७ महोरग. ८ गंधर्व.

१ अणपती. २ पणपती. ३ इसीसादी. ४ जूतसादी.
५ वंदित. ६ महावंदित. ७ फोहंर. ८ पतेंग.

॥ ज्योतिषीना पांच जेद कह्ये ठे ॥

१ अंड. २ सुर्य. ३ घट. ४ नहात्र. ५ तात.

॥ वैमानिकना वे जेद कहे ठे ॥

१ कल्प ते चार देवलोक. २ कल्पातीत ते नव
त्रैवेयक ने पांच अनुत्तर विमान.

॥ कल्प ते चार देवलोकनां नाम कहे ठे ॥

१ सौधर्म. २ ईशान. ३ सनत्कुमार. ४ माहेंद्र.
५ ब्रह्म. ६ लांतक. ७ शुक्र. ८ सहस्रार. ९ आनत.
१० प्राणत. ११ आरण. १२ अच्युत.

॥ कल्पातीत ते नव त्रैवेयक ने पांच अनुत्तर विमान ॥

॥ नव त्रैवेयकनां नाम कहे ठे ॥

१ सुदर्शन. २ सुप्रतिबंध. ३ मनोरम. ४ सर्वतोज्ञ.
५ विशाल. ६ सुमनस. ७ सौमनस. ८ प्रीतिकर.
९ आदित्य.

॥ पांच अनुत्तर विमाननां नाम कहे ठे ॥

१ विजय. २ वैजयंत. ३ जयंत. ४ अपराजित.
५ सर्वार्थसिद्ध.

॥ ए संसारी जीवोना जेद कहा ॥

॥ हवे सिद्धना पंदर जेद कहे ठे ॥

तीर्थसिद्ध, अतीर्थसिद्ध आदि देइ सिद्धना
पंदर जेद जाणवा.

ए जीवनुं स्वरूप कहुं.

(ए३)

॥ समूर्धिमनुं शरीरमान कहे ठे ॥

खेचर पंखीनुं तथा जुजपरिसर्पनुं धनुष्य पृथक्त्व
शरीर जाणवुं.

उरःपरिसर्पनुं योजन पृथक्त्व शरीर जाणवुं.
समूर्धिम चतुष्पदनुं गाज पृथक्त्व शरीरमान जाणवुं.

॥ गर्जज ॥

चतुष्पदनुं ठ गाजनुं शरीर होय.

मनुष्यनुं त्रण गाजनुं शरीर होय.

जवनपति, व्यंतर, ज्योतिषी, वैमानिकमां सौधर्म
ने ईशान ए वे देवलोक सुधीना देवतानुं सात
हाथनुं शरीर जाणवुं.

त्रीजे चोथे ठ हाथनुं शरीर.

पांचमे ठेठे पांच हाथनुं शरीर.

सातमे आठमे चार हाथ; नवमे, दशमे, अग्या-
रमे, चारमे ए चार देवलोक त्रण हाथनुं शरीर,
नव ग्रैवेयके वे हाथनुं शरीर. पांच अनुत्तर विमाने
४ हाथनुं. ए शरीरनुं मान जाणवुं.

२ ॥ आठखानुं मान कहे ठे ॥

पृथ्वीकायनुं बावीश हजार वर्षे, अष्कायनुं सात

(९१)

॥ समूर्धिमनुं शरीरमान कहे ठे ॥

खेचर पंखीनुं तथा जुजपरिसर्पनुं धनुष्य पृथक्त्वं
शरीर जाणवुं.

उरःपरिसर्पनुं योजन पृथक्त्वं शरीर जाणवुं
समूर्धिम चतुष्पदनुं गाढ पृथक्त्वं शरीरमान जाणवुं

॥ गर्जज ॥

चतुष्पदनुं ठ गाढनुं शरीर होय.

मनुष्यनुं त्रण गाढनुं शरीर होय.

जवनपति, व्यंतर, ज्योतिपी, वैमानिकमां सोधर्म
ने ईशान ए वे देवलोक सुधीना देवतानुं सात
हाथनुं शरीर जाणवुं.

त्रीजे चौथे ठ हाथनुं शरीर.

पांचमे ठेठे पांच हाथनुं शरीर.

सातमे आठमे चार हाथ; नवमे, दशमे, अग्या-
रमे, वारमे ए चार देवलोक त्रण हाथनुं शरीर,
नव प्रवेयके वे हाथनुं शरीर. पांच अनुत्तर विमाने
एक हाथनुं. ए शरीरनुं मान जाणवुं.

२ ॥ आठखानुं मान कहे ठे ॥

पृथ्वीकायनुं बावीस हजार वर्ष, अष्कपनुं सात

(६५)

एकेंद्रियने चार प्राण.

वेइंद्रियने ठ प्राण.

तेइंद्रियने सात प्राण.

चौरिंद्रियने आठ प्राण.

असंझी पंचेंद्रियने नव प्राण.

संझी पंचेंद्रियने दश प्राण.

५ ॥ हवे योनिनुं छार कहे ठे ॥

सात लाख पृथ्वीकाय.

सात लाख अष्काय.

सात लाख तेजकाय.

सात लाख वातकाय.

दश लाख प्रत्येक वनस्पतिकाय.

चौद लाख साधारण वनस्पतिकाय.

वे लाख वेइंद्रिय.

वे लाख तेइंद्रिय.

वे लाख चौरिंद्रिय.

चार लाख देवता.

चार लाख नारकी.

(९४)

चुजपरिसर्पनुं वेंतालीश हजार वर्षनुं आयुष्य. एवी
रीते आयुष्यनुं मान जाणवुं.

३ ॥ हवे कायनी स्थितिनुं छार कहे ठे ॥

एकेंद्रिय असंख्याती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी
सुधी पोतानी कायमां रहे.

अनंतकाय अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी सुधी
पोतानी कायमां रहे.

वेइंद्रिय, तेइंद्रिय तथा चौरिंद्रिय ए त्रणे विक-
लेंद्रिय संख्यातां वर्ष सुधी रहे.

मनुष्य तथा तिर्यंच सात आठ जव सुधी रहे.

नारकी मरी नारकी न थाय.

देवता मरी देवता न थाय.

४ ॥ हवे दश प्राणनुं छार कहे ठे ॥

१ स्पर्शनेंद्रिय. ६ श्वासोद्वास.

२ रसनेंद्रिय. ७ आउखुं.

३ घ्राणेंद्रिय. ८ मनवल.

४ चक्षुरिंद्रिय. ९ वचनवल.

५ श्रोत्रेंद्रिय. १० कायवल.

ए दश प्राण जाणवा.

(९५)

एकेंद्रियने चार प्राण.

वेदेंद्रियने ठ प्राण.

तेदेंद्रियने सात प्राण.

चौरिंद्रियने आठ प्राण.

असंझी पंचेंद्रियने नव प्राण.

संझी पंचेंद्रियने दश प्राण.

५ ॥ हवे योनिनुं छार कहे ठे ॥

सात लाख पृथ्वीकाय.

सात लाख अष्काय.

सात लाख तेजकाय.

सात लाख वातकाय.

दश लाख प्रत्येक वनस्पतिकाय.

चौद लाख साधारण वनस्पतिकाय.

वे लाख वेदेंद्रिय.

वे लाख तेदेंद्रिय.

वे लाख चौरिंद्रिय.

चार लाख देवता.

चार लाख नारकी.

(एद्)

चार लाख तिर्यंच पंचेंद्रिय.

चौद लाख मनुष्यना जेद्.

ए सर्व मली सर्व जीवोनी चोराशी लाख जीवा-
योनि थाय.

सिद्धना जीवोने देह नथी, आयु नथी, कर्म
नथी, प्राण नथी, योनि नथी.

ए सिद्धना जीवोनी सादि अन्तं स्थिति जाणवी.

इति जीवविचार प्रकरणना
वृत्ता योलो समाप्त.

Printed by Ramchandra Yesu Shetga, at the Niranya-
sa, at Press, 23, Kollhat Lane, Bombay.

Published by Bhandi Moya for Bhandi Manock,
23-210, Malabar, K. L. G. B., Bombay.
